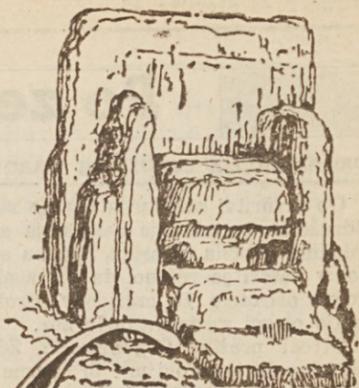

Koroška

Izdaja:
Britanska obveščevalna služba

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

kronika

Leto II.

Celovec, petek 8. novembra 1946

Številka 46

Šopek v spomin našemu voditelju

Ob 133. obletnici Einspielerjeve smrti

„Pod jesen gre! A čas noben ni kmetu ljubši kot jesen. Pomlad je čas cvetu in nad, a čas skrbi in dela tudi. Poleti mož potan se trudi, a jesen da mu hlad in sad, za strah in skrb in trud obilo, mu vrt in polje da plačilo. Enako v žitji! Kdor se v cvetji in v žitja svojega poletji ne plaši truda in skrbi, pač srečen je v jeseni dni. Vesel se v prejšnje dni ozira, mirno oči v prihodnje vpira. Ti delal si kot malokdo!

(A. Einspielerju ob zlati maši 21. VIII. 1887 — S. Gregorčič)

Največji ponos vsakega naroda je pač njegova slavna zgodovina, junaški boji, iznajdbe in izumi ter ne na zadnjem mestu narodni velikani, ki so dali svojim dobi izrazit pečat svoje osebnosti in ostali večno živi v svojih delih.

Zgodovina našega naroda je na prvi pogled žalostna in človeku se ne zdi, da bi pred drugimi o njej kaj več govorili. Kot del velike skupnosti smo se pred tisočletjem razbili ob Dravi in Savi ter se naselelili na tem lepem koščku zemlje, kjer še danes prebivamo, čeprav le na ozemlju, ki predstavlja samo eno tretjino našega prvotno naseljenega ozemlja.

Brez pravih stikov z glavnino smo se kot predstraža ogromne mase preseljenega ljudstva kmalu znašli v suženjskih okovih, ki smo jih pozneje zamenjali za hlapčevske hlače.

Kot preprost in skromen narodič se nismo veliko brigali za svojo politično samostojnost. Bili smo zadovoljni, če smo mogli v miru uživati sadove svojega dela, pa čeprav smo garali za druge. Čimbolj pa so nas od vseh strani stiskali in izkoriščevali, čimveč smo morali pretrpeti, tem bolj smo postajali samozavestni in odločni. V tej borbi za samoohranitev in obrambo smo zrasli v narod, ki se lahko z vsem ponosom postavi v isto vrsto z najodličnejšimi narodi sveta.

Mnogi nam naše narodnosti sicer niso hoteli priznati, a Bog ni pozabil na nas. Poslal nam je može, ki so nam kazali pot in nas vodili v lepšo bodočnost. Eden takih mož, ki ga naš narod ne bo mogel nikdar pozabiti, posebno pa ne koroški Slovenci, je Andrej Einspieler.

Zdi se mi, kot da naša zgodovina ni točna in da se je zgodovinar zmotil, ko je Ernesta Železnega (1414) označil za našega poslednjega vojvodo. Ali ni bil tudi Einspieler vojvoda? Čeprav ni bil umeščen po starodavnem obredniku, ga je narod priznaval za svojega voditelja in se mu popolnoma zaupal.

V letih, ko so tudi naš narod zajele vabeče krilatice francoske revolucije, je stal v naših prvih vrstah, obdan od zvestih sodelavcev Slomška, Janežiča in drugih, sin sanjavega Roža, a vključ vsemu odločen — Andrej Einspieler.

Rojen 13. novembra 1813 v Svečah v Rožni dolini, je stopil Andrej Einspieler po dovršeni gimnaziji leta 1835. v celovško bogoslovje. Leta 1837. (6. avg.) je bil posvečen v mašnika in nato 14 let opravljal duhovniško službo med svojim narodom zadnjih šest let je služboval v Celovcu, kjer je postal leta 1852. tudi profesor verouka in slovenščine na realki.

»Slovenski prijatelj« (1856—83), »Slovenski prijatelj« (1852—55), »Jedro krščanskega nauka« (1872). kažejo v skopem obrisu njegovo duhovniško delo.

Njegovi dopisi v »Slovenijo«, »Slavisches Centralblatt«, v »Südslavische Zeitung«, njegovi listi: »Stimme aus Innerösterreich« (1861), »Die Draupost« (1865), »Slovenec« (1865—67), »Kärntner Blatt« (1869), »Kärntner Volksstimme« in končno »Mir«, jasno kažejo, kaj je storil Einspieler za svoj narod. Krivično bi bilo pri tem prezreti »Mohorjevo družbo«, saj je bil on med njenimi ustanovitelji in se je do zadnjega trudil za njen procvit.

Ko je Einspieler leta 1887. bral v Svečah zlato mašo, se je po maši obrnil do svojega naroda in govoril svojo oporoko. »Predragi mi rojaki slovenski! Zbrali ste se danes od vseh strani slovenske zemlje v starodavnem Korotanu, v moji rojstni vasi, da ste priča moji zlati maši; bodi vas vsem zato moja iskrena zahvala! Vesel sem, ko vidim, kako me obdaja od vseh strani moj ljubljani narod, za katerega je bilo moje srce, za katerega so delale moje roke; a predno se ločim, bi vam rad še nekaj omenil, kar mi je na srcu. Ravno danes je 50 let odkar sem kot mladenič pel svojo novo mašo, danes pa opravičam kot siv starček zlato. Moji starši, oba caymarja in ena teta so že v večnosti.

Mislím, da kar Sveče stojijo, niso videle toliko ljudi, kot jih danes. To je zame največje veselje.

Slomšek, saj ga poznate, tega prvega slovenskega škofa, saj gotovo prebirate njegove zlate spise; ta škof je rekel v enem svojih zadnjih govorov: Pustite Slovincem dve reči, ki sta jim ljubi in dragi: vero in besedo materino. To vam danes tudi jaz priporočam. Narod brez vere ne more biti stalno srečen. Ostanite pa tudi

zvesti besedi materini, slovenskemu jeziku, ostanite Slovenci do smrti! Naj nas nasprotniki psujejo, naj nas ometavajo z blatom ali napadajo s kamenjem — vse zastoj, mi smo in ostanemo Slovenci!

Pri delu za narod pa človek ne more biti sam, zato prosim tudi vas, da mi po svojih močeh pomagate. Združeno delo bo tudi Bog blagoslovil. Zato Slovenci, bodite edini, in še enkrat, bodite edini!»

Tako je govoril Einspieler tebi, narod! Ti pa, revni narod slovenski, bodi ponosen na moža, ki je delal le za tebe, čutil le s teboj in tudi za tebe mislil in trpel.

Ob Einspielerjevi zlati maši je imel Julij Kleinmayer, posestnik na Brnci, lep govor, ki nam lepo osvetljuje takratni položaj koroških Slovencev.

»Tudi mi smo mnenja, da človek toliko velja, kolikor jezikov zna, ali v prvi vrsti naj le vedno stoji materni jezik. Naši sosedje so z nami v vsakdanji zvezi in gotovo je naša želja, da se naša mladina nauči tudi nemščine, a da bi lastno besedo zanemarjali, to nam nikakor noče v glavo!«

»Domoljubje ne obstoji samo v lepi besedi, temveč tudi v delu. Delajmo po vzgledu svojih buditeljev, ki pravijo: pustí vsakemu svoje in ljubi svojega bližnjega kakor sebe! Mi hočemo srečno in mirno domovino. Miru pa nikakor ne kalimo, če hočemo zase iste pravice, kot jih ima naš sosed. Sovraštva pa v našem srcu ni!«

To je bilo takrat, pa je tudi še danes veljavno. Narod naj bo narodu brat in naj tudi z njim kot brat z bratom deli materialne in duhovne dobrine. —š

Viri bogastva

Gospodarski izvedenci trdijo, da je pridobivanje premoženja znanost in da vsak strokovnjak ve, kako se denar pridobi in kako izgubi. Pri tem je pa zanimivo, da tisti strokovnjaki ne vedo, kaj pomeni beseda »bogastvo«. Ne pustijo veljati, da je beseda bogat le relativna, da je v stiku z drugo — siromašen. Ta dva pojma sta relativna, kakor sever in jug: treba je vedeti, kaj je sever, pa se ve, kaj je jug, treba je vedeti kaj je siromak, pa vemo kaj je bogatin. Pojma sta povezana drug z drugim in enega po drugem spoznamo, to je relativno. Šiling v tvojem žepu ima kupno moč, ker sosed šilinga nima. Če sosed tvojega šilinga ne potrebuje, tudi tebi ne bo šiling mnogo pomagal. Čimbolj si pa sosed šilinga želi, tem več bo tvoj šiling vreden. Ako torej hočeš postati bogat, vzdrži sosedja v siromaštvu.

Ekonomija je ali potilčna, ali trgovska. Politična ekonomija pove, kako se proizvaja, hrani in deli vse, kar nam je v korist. Trgovska ekonomija obsega vse, kar je blago ali plačilo. Trgovsko premoženje se vsak čas lahko spremeni v realno vrednost, ko se kupi hiša ali zemljiše. Pojma »bogastvo« pomeni pri civiliziranih narodih trgovske vrednote. Kopičenje realnih lastnin je lastniku malo v prid, če ni z lastnino dobil oblasti nad delavci. Kaj naj gospodar počne s širnim poljem, s številno čredo govedine, če ne more dobiti delavcev? Sam bi si moral pečt svoj kruh, sam šivati obleko, sam orati polje. Zlato, ki si ga je nakopičil, bi bilo toliko vredno, kakor rumeno listje na cesti.

Kar si najlakomnejši človek želi, to je oblast nad ljudmi. Za udobno življenje po-

trebujemo slugo, hočemo obrtnika in unetnika. Ta moč bogastva nad ljudmi je večja ali manjša v primeri s siromaštvom ljudi, ki jih iščemo. Godec siromak, bo godel za mal denar, dokler najde samo enega človeka, ki ga je voljan plačati. Če ga iščejo trije, bo godel tistemu, ki največ prounja. Gospodar je torej bogat, če so zraven njega siromaki, in če ni preveč ljudi, ki so enako premožni kot on. Bogastvo torej ne raste samo s kopičenjem denarja, marveč tudi s tem, da se ljudem daje čim manj. Bogati torej, kdo dela neenakost v premoženju sebi v prid. Siromak se te neenakosti ustraši, bogatin pa misli, da je to ljudstvu v prid. Večna postava pa pove, da so dobre posledice te neenakosti odvisne: 1. od načina, kako se je ta neenakost ustvarila, in 2. od namena, s katerim se ta neenakost uporablja. Premoženska razlika ki je napravljena s krivico, je ljudstvu v škodo, in če se ljudje poslužujejo te neenakosti v slabe namene, bo škoda še večja. Pravično vpovstavljena neenakost v premoženju učinkuje dobrodelno. Če se narod te neenakosti poslužuje na plemenit način, bo neenakost ljudstvu v blago. V vsakem delavnem narodu, ki se ga dobro vlada, ko so posamezni ljudje različno zmogni in se njihove moči vpovstavljajo v razne namene, bo uspeh delovanja različen ali harmoničen. eno se bo z drugim strinjalo. Drugače v malo gibnem in slabo vladanem ljudstvu. Tu se nadomesti melodijozna neenakost tekmujočih sil s krivično oblastjo in pritiskom krivde in nesreče.

Premoženje se v ljudstvu pretaka kakor kri po žilah. Kri vzhiti, ko je človek doživel veselje, ali se je zdravo zgibal. Dru-

go gibanje krvi nastane, ko se človek sramuje, ali ga napade vročica. V prvem slučaju se je život zgibal v življenju, v drugem je zapadel gnilobi.

Vzemimo slučaj: mornarjem se je razbila ladja in dva sta se rešila na samotni otok, kakor svoj čas Robinzon. Moža si zgradita hišico in hram ter razorjeta nekaj polja. Čez par let se spreta in dogovorita, da si razdelita skupno last. Odslej obdelujeta svak svoj delež. Potem pa eden zboli ob času setve. Prošiti mora tovariša, da mu pomaga. Drugi je takoj pripravljen, zahteva le, da se zapisujejo njegove delovne ure in da, mu bo delo vrnjeno z delom. Bolezen traja dalje, nego sta izprva mislila: tovariš je delal naprej in prvi je lezel v dolg. »Državica« je pri tem seve obubožala, zdravi tovariš se je trudil, vsega pa sam tudi ni zmogel. V teku časa je drugi ozdravel in moral gledati, kako bo dolg povrnil. Če bi v tem času prišel na otok tretji človek, bi opazil, da zdaj drugi hodi na sprehod, in da opravlja vse delo prvi. To je zgled gospodarskega razvoja in propadanja.

Drug slučaj: trije mornarji so ustanovili malo republiko. Morali so se ločiti, ko je bilo treba obdelovati obsežna zemljišča. Pridelavali so, kar se je potrebovalo, ali tretji pravzaprav ni delal na polju, marveč je samo blago prevažal in tovariša sta ga plačevala z blagom. Če trgovec vsak čas privaža, kar se potrebuje, bosta tovariša lahko ostala pri delu in državica bo bogatela. Če pa tretji, trgovec, po daljšem opazovanju začne blago zadrževati toliko časa, da postane potreba nujna, bo blago dražje prodal in ni dvoma, da se bo trgovec polagoma polastil posestva tovarišev in bosta ona dva postala njegova služabnika. Služabnik bo začel manj delati in v trgovčevi zalogi bo manj blaga, kakor ga je treba.

Vsako kopičenje trgovske zaloge napoveduje, da je industrija zdrava in da se množi delovne moči, ali pa, da se godi brezobzirno nasilstvo in krivice. So zakladi, ki so težki od solz siromakov. Kup denarja je dostikrat rezultat delovanja, v katerem se je pri kopičenju uničilo desetkrat toliko premoženja. Delavske roke so ob tem delu hromele, kakor da jih je zagrabila nočna pošast.

Nesmiselna je trditev, da bi lahko dali navodilo, kako obogateti. Nasvet: kupuj na trgu, ki je najcenejši in prodajaj tam, kjer je blago najdražje, to ni porabno načelo za narodno gospodarstvo. Kupuj na trgu, ki je najcenejši: oglje je poceni, kjer je bil požar, in po ceni je opeka, kjer je potres zrušil hiše. Ogenj in potres pa za ljudi gotovo nista bila nobena dobrota. Prodajaj, kjer ti se največ prounja? Mar boš prodajal roparjem, ki bodo vlomili v banko kjer imaš shranjen denar? Človek nikoli ne ve je li po ceni kupil in drago prodal. Tisto pa ve vsakdo ali je pravično in pošteno prodajal in kupoval. Samo s pravico vpovstavimo red, ki se ne konča z ropom in smrtjo.

Denarna moč obstoja v tem, da dobimo ljudi v oblast; če nimamo ljudi, nam najlepše posestvo nič ne pomeni. Kdor pa ima oblast čez ljudi, ta morebiti denarja niti ne potrebuje. Oblast čez ljudi se dobi tudi po drugi poti in ne samo z denarjem. Denarna moč je vedno dvomljiva in nepopolna. Mnogo je stvari, ki se z denarjem ne kupujejo in ne ohranijo. Človeku se naredi marsikatero veselje, ki ga za denar ne dobi, in v ljudeh se najde zvestoba, ki se z denarjem ne poplača. Človeška roka je morebiti polna nevidnega zlata, in njen zamah ali prijem je bolj učinkovit, kakor pest, ki je polna denarja. Spoznati moramo, da je končni namen in vrhunec bogastva človek, ki je krepak, veselega pogleda in srečnega srca.

Po Ruskinu V. P.

Po zemeljski obli

ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV

Ob otvoritvi zasedanja glavne skupščine Združenih narodov je delegacija ameriške mladine izročila Henriku Spaaku spomenico, v kateri je rečeno, da je vsled zadnje vojne osirotelo 15 milijonov otrok in da želijo otroci vsega sveta le mir.

Otroci prosijo Organizacijo Združenih narodov da zagotovi mir in odvrne od sveta vojno nevarnost.

Predsednik Spaak je dal delegaciji zagotovilo, da bodo storili vse za ohranitev miru in da bodo mislili tudi na mladino, posebno pa še na one, ki so osiroteli vsled vojne.

V dosedanem razpravljanju pri zasedanju skupščine Združenih narodov so govorili predvsem o pravici veta in o španskem vprašanju. Kot govorniki so med drugimi nastopili: glavni tajnik UNO Trygve Lie, vodja sovjetske delegacije Molotov, ki je predvsem nastopil proti spremembi določila o vetu, zastopnik Egipta, zastopnik Norveške, zastopniki Češkoslovaške, Poljske in Ukrajine ter drugi. Posebnih zaključkov na zasedanju še niso dosegli. Izgleda, da se pri vprašanju pravice veta delijo v dve skupini, vendar ni nevarnosti, da bi se skupščina zaradi tega razšla brez uspeha. V poslednjem primeru bi pač morali štirje zunanji ministri ponovno nastopiti s svojim vplivom.

JUGOSLAVIJA

Na nekem zborovanju v Beogradu je med drugimi govoril tudi maršal Tito, ki je v svojem govoru povdaril, da ne bo tretje vojne, ker je narodi nočejo in ker ne bodo sledili vojnim hujskačem. V svojem govoru je zahteval Tito tudi vrnitev jugoslovanskih donavskih ladij, ki so jih zadržali Amerikanci v gornjem delu Donave. Svoj govor je zaključil Tito z zagotovitvijo, da si Jugoslavija želi resnično dobrih odnosov z Veliko Britanijo, Združenimi državami in Francijo.

V Jugoslaviji so imeli kongres Zveze agrarcev in Kmečke ljudske stranke, ki mu je prisostvovalo nad 900 delegatov obeh strank. Pred kongresom sta imeli obe stranki ločena posvetovanja, na katerih sta sprejeli sklep o združitvi.

Zunanjepolitični program združene stranke naglašja, da je trdna osnova za neodvisnost in polni razvoj FLRJ »zaveznitvo in tesna bratska zveza s Sovjetsko zvezo, poglobitev bratstva z drugimi slovanskimi deželami ter prijateljstvo Jugoslavije z vsemi narodi. Sklep poudarja tudi važnost stalnega izpopolnjevanja armade kot branitelja državne neodvisnosti.«

Kot so objavili, je Jugoslavija odklonila povabilo k donavski konferenci, ki naj bi bila na Dunaju.

JULIJSKA KRAJINA

V Trstu samem in okolici je še vedno precej vroče, to pa zaradi tega, ker tako Jugoslavi kot Italijani upajo na izboljšanje položaja sebi v korist. V pristanišču, kakor tudi drugod so neredke stavke delavcev, protesti ljudi proti učiteljem, ki jih je nastavila »zavezniška zasedbena oblast. Do večjih neredov pa zadnje čase ni prišlo.

Kakor poročajo iz Trsta, je Kmetijsko oddelek Zavezniške vojaške uprave zbral 43.000 stotov pšenice. Iz tega razloga bo v bodoče potreba po uvozu manjša. Sedaj so pričeli z zbiranjem koruze, ki jo bo pa zaradi suhe letine manj, kakor je bilo pšenice.

SOVJETSKA ZVEZA

Velik odmev je povzročila nedavna Stahnova izjava, ki jo je dal ravnatelju ameriške poročevalske agencije »United Press«. Stalin je med drugim rekel:

»Nisem mnenja, da napetost med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami narašča.«

Na vprašanje, kaj po njegovem mnenju ogroža svetovni mir, je odgovoril: »To je zadržanje ljudi, ki hočejo na svetu novo vojno. To je v prvi vrsti Churchill in drugi ljudje v Angliji in Združenih državah, ki prav tako mislijo kot on.«

O sovjetskih četah v inozemstvu je Stalin dejal, da obsega skupno število sovjetskih čet v inozemstvu 60 nepopolnih divizij.

Glede atomske bombe je Stalin mnenja, da bi bil v tem vprašanju najboljši mednarodni dogovor. Ob tej priliki je Stalin izjavil, da Sovjetska zveza nima svoje atomske bombe ali podobnega orožja.

Ob koncu je dodal, da ni mnenja, da bi bili na konferencah zunanjih ministrov in Varnostnega sveta zlorabljali pravico veta.

V počastitev 29. obletnice revolucije, so izdali v Sovjetski zvezi številne ukrepe za povečanje industrijske proizvodnje. Moskovska radijska postaja je omenila tudi

premestitev številnih industrijskih uradnikov v tovarne. Delovodje jih morajo v najkrajšem času usposobiti za koristno delo.

Po »Reuter«-jevem poročilu izvajajo v kolhozih veliko čistko zaradi korupcije in tatvin. Čistko izvajajo po vsej Sovjetski zvezi, to je, v 217.000 kolhozih, v katerih živi 85% kmečkih družin.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Za kongresne volitve, ki so bile v torko v Združenih državah, je vladalo veliko zanimanje. Preko 35 milijonov mož in žena Združenih držav si je ta dan izbralo svoje zastopnike. Dokončni volilni rezultati še do tega trenutka niso znani.

»Daily Express« je priobčil 2. novembra članek, v katerem odkriva nove podrobnosti o ameriški atomski industriji. Po mnenju tega lista naj bi Združene države posedovale 96 atomskih bomb.

Kakor poroča »Reuter«, je sprejelo ameriško kmetijsko ministrstvo nepričakovan sklep, pa katerem ne bodo več shranjevali in zbirali živil za druge države. Države, ki bodo hotele nakupovati živila v Združenih državah, se bodo morale odslej obračati na redna tržišča. V ta sklep ni sprejet nov način prodaje pšenice in jo bo še naprej zbiralo ministrstvo.

ROMUNIJA

Romunski ministrski predsednik Groza je na nekem volilnem zborovanju izjavil, da so meje med Jugoslavijo in Romunijo dokončne. Ob tej priliki je tudi izjavil, da je imel pred nedavnim več dni in več noči trajajoč razgovor z maršalom Titom.

Dne 19. novembra bodo v Romuniji volitve, za katere vlada doma, kakor tudi v inozemstvu veliko zanimanje. V zvezi z volilno borbo v Romuniji je vlada Združenih držav po svojem zastopniku v Bukarešti Burtonu Y. Berry-u poslala rumunski vladi noto, v kateri pravi med drugim:

»Določeni znaki volilnih priprav v Romuniji kažejo, da volitve ne bodo imele tistega svobodnega in pravičnega značaja, ki ga je jamčila romunska vlada, ko je sprejela sklep moskovske konference.«

Nota omenja tudi jamstva, ki jih je januarja dala romunska vlada ter navaja obljube predsednika vlade, na osnovi katerih so Združene države priznale romunsko vlado.

Nota omenja med drugim tudi štiri prekrške romunske vlade, ki so:

1. Z omejevanjem vpisov v volilne imenike in s strašenjem posameznikov, omejuje vlada volilno svobodo.

2. Opozicijskim strankam so prepovedali uporabo radijskih postaj, čeprav jih vladni aparat stalno uporablja za napadanje opozicije.

3. Omejena je pravica tiska, kakor tudi širjenje vladi nasprotnih političnih mnenj.

4. Pri zborovanjih naletavajo stranke, ki niso v vladni zvezi na stalna nasprotja in ovire.

BOLGARIJA

Bolgarska vlada je poslala svetu zunanjih ministrov v New York memorandum, v katerem zahteva znižanje reparacij. Nadalje zahteva Bolgarija, da ji je treba v mirovni pogodbi priznati borbo na strani zaveznikov. Nadalje zavrača bolgarska nota grške težnje po delu bolgarskega ozemlja in se zavzema za dohod na Egejsko morje.

FRANCIJA

V Franciji je volilna borba na višini. Bivši ministrski predsednik francoske vlade Paul Reynaud, voditelj skrajne desnice, je imel v Parizu volilni shod, pri katerem je komaj ušel, sicer bi ga bili vrgli skozi okno. Dvorano, v kateri je bil shod, so do polovice napolnili komunistični pristaši, ki so Reynaudov govor sprejeli z vpitjem in metali vanj vsakovrstne predmete.

Prvega novembra je imel general de Gaulle politični govor, v katerem je ostro napadel novo ustavo. General je pozval volilce, da glasujejo le za take kandidate, ki se odločno zavzemajo za pregled sprejete ustave. Obdolžil je vse tri glavne stranke nezmožnosti pri vodstvu države.

Komunistični poslanec Pariza je po de Gaullovem govoru izjavil: »De Gaulle je postavil vzorec vseh reakcionarnih sil Francije«, dočim je glavni tajnik socialistične stranke mnenja, da ni za de Gaulle-a boljše metode za potvorbo pravega pomena volitev.

ITALIJA

Pretekli teden sta v Rimu ob vohodu v britansko poslaništvo eksplodirala dva peklena stroja. Človeških žrtev ni bilo, razen dveh ranjenecov, pač pa je stvarna

škoda zelo velika. V zvezi z atentatom so aretirali dve osebi.

Italijanska socialistična in komunistična stranka sta sprejeli enotni politični program. K temu dogovoru je ministrski predsednik Alcide de Gasperi, ki je ob enem tudi vodja krščansko-demokratske stranke dal izjavo, v kateri zavrača obtožbe, ki mu očitajo, da hoče to zvezo razrediti. De Gasperi pravi, da ima krščansko-demokratska stranka namen stopiti v opozicijo, če bi socialisti in komunisti stremeli za diktaturo in uničenjem demokracije.

V italijanskih političnih krogih so objavili, da je šel v Jugoslavijo vodja italijanske komunistične stranke Palmiro Togliatti. Njegovo potovanje je verjetno s pristankom ministrskega predsednika, kakor tudi zunanjšega ministra in naj bi vodilo do zblizanja med Italijo in Jugoslavijo.

Poročilih rimskega radia bo italijanska vlada poslala zunanjim ministrom »Velikih štirih« noto, v kateri bo povdarila, da je italijanska mirovna pogodba v principu proti »Atlantski karti«. Noto bo izročil italijanski veleposlanik Tarchiani.

JAPONSKA

Prejšnji teden so na Japonskem razglasili novo ustavo. Ustavo je prebral v senatu cesar, ki je bil oblečen v črno uniformo in je imel v gumbnici belo krizantemo.

Razglasitev nove japonske ustave so v vsej deželi slavnostno praznovali. Ob tej priliki so bile prirejene velike ljudske veselice in plesi. — Izpuščenih je bilo tudi 300.000 kršilcev vojaškega zakona in političnih kaznjencev.

AVSTRIJA

Po vrnitvi iz Amerike je vrhovni poveljnik ameriških zasedbenih čet v Avstriji, general Mark Clark, izjavil novinarjem, da je predlagal ameriškemu senatu denarno pomoč za Avstrijo, ki naj bi bila v obliki posojila ali podpore in bi dosegala znesek do 150 milijonov dolarjev. General je izrazil upanje na ugodno rešitev predloga.

Zadnje tedne je prišla Avstrija v veliko pomanjkanje premoga. Večina vlakov je morala biti popolnoma, ali pa vsaj deloma ustavljena. Da zaradi pomanjkanja premoga in skrčenega prometa ne bi trpela prehrana prebivalstva, bodo ameriške zasedbene čete dale nekaj premoga na razpolago, da bodo tako vsaj najnujnejši transporti živil zagotovljeni. Nestrpnno pričakujejo tudi pošiljko premoga iz Jugoslavije.

DROBNE NOVICE

Po izjavi britanskega preskrbovalnega ministrstva bo prišlo v tem mesecu v Veliko Britanijo deset nemških strokovnjakov, ki bodo delali na državnem zavodu za raziskovanje. Trenutno je zaposlenih v Angliji 26 nemških znanstvenikov.

V Atenah so pričeli proces proti 100 nemškimi vojnimi zločincem, ki so obtoženi masovnih pobojev na Kreti.

Vodja gospodarskega urada ameriške vojaške vlade v Nemčiji, general Draper je izjavil, da je nemška proizvodnja v zadnjih mesecih vidno porasla.

Iz Bavarske sporočajo, da bo ta mesec prišlo iz Češkoslovaške tedensko do pet tisoč izseljencev, ki se bodo naselili v ameriškem zasedbenem pasu.

Zaradi lažjega potovanja s celine v Anglijo in obratno bodo ukinili potne liste med Francijo in Veliko Britanijo. Verjetno bodo tudi med Belgijo, Holandsko in Švico ter Anglijo uvedli potovalne olajšave.

Argentinija in Španija sta podpisali novo trgovsko pogodbo, po kateri je predvidena večja izmenjava blaga med obema državama.

Glavni stan ameriških sil je izročil avstrijski vladi 400.000 šilingov, katere so zbrali v ameriškem zasedbenem pasu Avstrije. Ta denar je namenjen avstrijski vladi kot prispevek za stroške, ki jih ima z begunci.

Kubanski ministrski predsednik je izjavil, da je revolucionarni poizkus za strmo-glavljenje sedanje vlade, ki so ga izvedli prejšnji teden, popolnoma propadel.

Vodja bolgarske ljudske stranke je izjavil, da bodo stranke Domovinske fronte še nadalje sodelovale s strankami opozicije. Bodoča bolgarska vlada bo vlada Domovinske fronte in ne popolna strankarska vlada. Odnosaji te vlade z opozicijo so odvisni od zadržanja opozicije.

Po neki izjavi poljskega odposlanstva v Berlinu je do sedaj zapustilo 900.000 Nem-

ŠPANIJA

Izgleda, da vlada v Španiji velika napekost, ki je v zvezi z razpravljanjem španskega vprašanja pri zasedanju skupščine Združenih narodov.

V ponedeljek so v Madridu eksplodirale tri bombe. Škoda ni bila velika, le štiri osebe so bile ranjene. Kakor je razvidno iz poročila »United Press«, so isti dan eksplodirale bombe še v dveh drugih mestih.

Najnovejša poročila pravijo, da je policija v Barceloni odkrila vojaško zaroto in je v zvezi s tem aretirala dva polkovnika, petdeset stotnikov in poročnikov ter okrog sto civilistov.

Po izjavi poročevalca zunanjšega ministrstva španske vlade pa ta poročila ne odgovarjajo dejstvu.

Novice v enem stavku

Ameriški zakladni minister je imel tiskovno konferenco, na kateri je izjavil, da ni dobil nobene prošnje, po kateri naj bi bila Sovjetska zveza še zainteresirana na posojilo Združenih držav.

Tajnik Vseslovenskega združenja v Moskvi, polkovnik Valentin Vladimir Mocalov je odpotoval prejšnji teden iz Beograda v Sofijo.

V Beogradu je zapadel prvi sneg, ki pa ne straši prebivalstva, ker je dobro preskrbljeno s premogom, ki je v prosti prodaji.

V Beogradu so odprli veliko umetniško razstavo, ki je prva te vrste v Jugoslaviji.

Kanadski rudarski minister je izjavil, da bodo ponovno odprli urade za izseljence v Evropi, ki so jih vsled vojne ukinili.

Elliot Roosevelt, sin pokojnega predsednika USA, je z ženo, bivšo filmsko igralko Fay Emerson, odpotoval v Sovjetsko zvezo, odkoder bo poslal večje število člankov ameriškim listom.

Papež je v Castel Gandolfu sprejel ruskega škofa Pavla Meletiena, ki je nedavno prestopil v katoliško vero.

V Južni Ameriki so dobili belgijski konzuli navodilo, naj se zanimajo za belgijskega izdajalca Leona Degrellea, ki se je zatekel v eno izmed južnoameriških držav.

Ameriške sile v Berlinu bodo zmanjšane za 8 tisoč mož; lani je bilo v Berlinu še 30 tisoč ameriških vojakov.

Francozi so pripravljene sprejeti 2 tisoč nemških beguncev iz svojega področja, ki so se ob koncu vojne zatekli na Dansko.

Politični zastopnik Jugoslavije pri avstrijski vladi, dr. Hočevar, je obiskal zveznega kanclerja ing. Figla.

cev Spodnjo Šlezijo. Okrog 200.000 od teh jih je bilo poslanih v rusko zasedbeno področje Nemčije.

V britanski zasedbeni pas Nemčije je prišel 1. novembra maršal Montgomery. To je njegov prvi obisk po prevzemu službe šefa britanskega generalštaba.

Kot je objavilo britansko vojno ministrstvo, bo dnevno poslanih v Nemčijo Peuterjevem poročilu bodo v decembru pri-500 nemških vojnih ujetnikov. Po nekem čeli z zadnjimi transporti nemških vojnih ujetnikov iz Kanade. Tu gre predvsem za posadke bivših nemških trgovskih ladij.

Italijanski uradni list je objavil odlok o uničenju zasedbenih protiletalskih zaklonišč.

Prihodnji mesec se bo v Nürnbergu pričela razprava proti 33 nemškim zdravnikom, med katerimi je tudi bivši predsednik nemškega Rdečega križa ter osebni zdravnik Himmlerja Karl Gebhardt, in sicer zaradi zagrešenih grozovitosti.

Kitajske oblasti so izpustile ruskega pravoslavnega škofa Viktorja, ki so ga v Šanghaju zaprli zaradi »suma kolaboracionizma z Japonci«; sovjetske oblasti so zaradi aretacije škofa vložile oster protest pri kitajski vladi.

Avstralska delavska stranka je izvolila za svojega voditelja ministrskega predsednika Sifleja.

Britanski minister za prehrano Strachey je izjavil, da zaradi pičlega domačega pridelka in prevoznih težav, ki so jih povzročile stavke v USA, ni nikakega izgleda za skorajšnjo ukinitve racioniranja kruha v Veliki Britaniji.

Uprava avstrijskih državnih železnic je v nedeljo zjutraj zaradi »popolnega prenehanja dobav premoga« ukinila ves železniški promet na dunajskem področju; preostale bodo le cestne in letalske poti.

Francoski čistilci min so po osvoboditvi uničili več kot 116.000 min, več kot 400.000 pa so jih odstranili; delo bo dokončno opravljeno šele čez 10 let.

Iz življenja pesnika Simona Gregorčiča

(Nadaljevanje in konec)

Sploh je bil Gregorčič trpeče nature in ga v tem moremo primerjati s Stritarjem, ki je prav tako s svojim »svetoboljem« marsikje naletel na odklanjanje in zavračanje. Razlika med obema je seveda v tem, da je bil Stritar s svojim pesimističnim pogledom na svet zastopnik tedanje evropske literarne smeri in deloma posnemovalec (Werther), medtem ko je Gregorčič samoderen pesnik, ki je ustvarjal iz domače grude. V kolikor je sentimental in potožljiv, izvira to iz razdvojenosti njegove preproste duše, iz resničnosti njegove osebnosti nesreče in ni sledu o izumetničenosti (iskanju umetniškega užitka nad svojo nesrečo). Gregorčič je enostaven v obliki in besedi:

Ne tožim vam cvetice,
kar mlado mi mori srce;
saj cvetno vaše lice
ne ve, kaj bol je in gorje.

Mahníč Gregorčiča ni zavračal z golo ugotovitvijo »slab duhovnik, ki piše ljubezenske pesmi«, kot je to storila večina drugih, — potrudil se je in ga razčlenjeval filozofsko — polemično z vidika katoliških načel:

»Če je Gregorčič res pesnik, potem notranje tudi občuti, kar piše, oziroma poje. In če torej res piše iz čustev in iz notranje potrebe, potem vprašamo, kako se to sklada z njegovim duhovskim poklicem?«

Seveda je to sklepanje z njegovega stališča pravilno. Postavlja pa se pri tem seveda drugo vprašanje: ali je Mahnič svoji stvari praktično kaj koristil, če je z vso težo svoje avtoritete in daleč prevladujočo inteligentnostjo šel v »načelno« borbo proti tako brezumno in nebojevitemu nasprotniku kot je bil Gregorčič, čigar »greh« bi bilo morda primerno označiti z onim mladega fanta, ki pri spovedi priznava, da je »včasih kaj nespodobnega mislil.«

Danes je očitno, da je marsikatera graja imela svoj izvor v stanovski nestrpnosti, Mahnič pa je v svoji vni mi šel mnogo predaleč. Čeprav je povdarjal, da graja Gregorčiča kot duhovnika in je priznaval njegov pesniški talent, je vendar jasno, da je slednjega podcenjeval, ker bi sicer moral biti v svoji kritiki mnogo obzirnejši in previdnejši, kar se žal ni zgodilo: s to svojo borbo, v kateri sta krivda in obznanje pretirani in za lase privlečeni, kjer je s hudim orožjem katoliške moralke ospiral pesniško svobodo v polemičnih dvo-bojih, kjer je šlo malo manj kot za prazen nič, si slave gotovo ni pridobil.

Tudi mnogi pesnikovi stih, v katerih je odkrito, brez ovinkov tožil nad svojo usodo, izražal svoje razočaranje, dvomil in obupaval, pa spet bil vedno globoko veren in vdan, so bili vzrok najrazličnejših neugodnih tolmačenj njegovega odnosa do Boga. N. pr.:

V delavnico sem tvojo zrl,
in videl vedno sem vrtenje,
prelivajoče se življenje,
prerojevanje, prenavljanje,
iz bitja v bitje presnavljanje,
a smrti nisem vzrl nikjer ...
(»Človeka nikar«)

Očitek panteizma je pesnika močno potrl. Tudi tukaj so mu storili krivico, ko so njegovo trenutno nastrojenje skušali razglasiti kot svetovni nazor. Pravilneje bi ga bilo primerjati z razpoloženjem one preproste ženice, ki v hudi nesreči obupana vzklikne: »Ali ni Boga?« (in s tem podvo-mi vanj), trenutek nato pa hiti v molitvi najti tolažbo.

Toliko k sporu Gregorčič — Mahnič.

Ko imamo pred seboj zakladnico Gregorčičevih pesmi, moramo polni spoštovanja prislusniti njegovi veliki in ganljivi ljubezni do domače grude in domačega ljudstva. Kot sin preprostih, kmečkih staršev je vse življenje ohranil najožjo povezanost s kmečko izbo, njenimi rožami na oknih, zibelko ob peči in seveda cerkvi in oltarjem, pred katerim v preprosto-svečanih obredih dobe pečat vsi mejniki človekovega kratkega zemeljskega bivanja. »Kmet-ski hiši« je ena najlepših hvalnic rodnemu krovu, kar jih je napisalo pero slovenskih pesnikov. »Prstan« je ganljivo ljubko povečevanje te prispedbe zaobljube ljubezni in zvestobe.

... ko pred oltar stopila bom,
tam dveh stanov mi boš mejnik,
dveh rok, dveh src krepak veznik.

V pesnikovo srce je našla pot in dobila v njem odmev vsaka pomembnejša prilika, vsako veselje in vsako trpljenje navadnega človeka se zrcali v njegovih pesmih. Kot dušni pastir je s svojimi fa-

Kako je nasprotnik ocenil naše zadruge

Nacisti so brez dvoma hoteli zatreti naše posojilnice na Koroškem. To nalogo je imel Prus Geissner, ki je hotel najprej s pomočjo gestapa ugotoviti »zločinsko« delo naših posojilnic, nato pa jih ukiniti ali spojiti z nemškimi. Geissner ni dvignil obtožbe proti nobenemu odboru sedemintridesetih slovenskih posojilnic. To pove veliko in je lepo spričevalo posojilničnim odborom. Sami najbolje vemo, da je marsikatera naša posojilnica zabredla v težave, a zadruga misel je tu toliko pomagala, da je danes mogoče posojilnice vsak čas razpustiti, brez, da bi moral kdorkoli kaj doplačevati.

Pred odhodom je naredil Geissner o svojem delu zapisnik v katerem trdi, da je imela spojitve posojilnic samo namen izboljšati in urediti denarno gospodarstvo. Ta trditve bi se sistem, ki razmer ne pozna, zdela na prvi pogled pametna. Že pred dvajsetimi leti je hotela »Allgemeiner Verband«, da se na Koroškem, kakor drugod združijo vse posojilnice. Tedaj so se zadruga, ki jih je imela krščansko-socialna stranka vdale in s tem izginile. Slovenske zadruga pa so ostale samostojne in so se tudi ohranile. Morda se zdi kateremu, da je potrata imeti v kakem kraju dve posojilnici, namreč slovensko in nemško. Zakaj pa se ne zdi istim ljudem taka potrata tudi takrat, kadar nastopajo v enem mestu: Koroška banka, trgovska banka in še, Koroška hranilnica. Ali ne bi mogel tudi tu oskrbovati ljudi le en denarni zavod?

rani sodoživljaj vse bridkosti in radosti, ki jih prinaša življenje, kot pesnik jih je opisoval. Nobena skrivnost človeškega srca mu ni ostala skrita, noben pogled nerazumljiv. On sam je vedno in povsod veren, resničen opisovalec in prikupen tolmač preprostega srca. Kadar je žalosten in nesrečen, daje svojim pesmim bolj ali manj osebni odnos, kadar je veder in dobre volje, ne pozabi svoji pesmi dodati tudi dobrohotnega nauka. V družbo prijateljev je prav rad hodil in tudi vinskim duhovom se je oddolžil:

Up vrača se v srce, na usta smeh
in znova vžiga radost se v očeh.

Socialni motivi v njegovih pesmih so redki in podani tako, kakor jih vidi in razume preprost človek. Vse je v okvirju pojmov siromak-bogataš.

Pravice, enakosti ni pri ljudeh,
pravice, enakosti ni na grobeh,
pravica, enakost je v grobu.

Gregorčič je bil velik narodnjak in mnogo njegovih pesmi je bilo spočetih iz tega čustva. Bil pa spet ni nikakšen prenavdušen panslavist, kar je bilo v tedanji dobi velika moda, temveč je bil tudi v tem pogledu le pesnik, natančen prisluškovalec utripanja narodovega srca in svojega lastnega. Tedaj so se Slovenci, ki so svojega kulturnega in političnega položaja v avstro-ogrski monarhiji nikakor niso smatrali za dokončnega, skušali v svojem stremjenju po enakopravnosti nasloniti na druge slovenske narode v Avstro-ogrski, obenem pa v čitalnicah in drugod vneto budili zavest nacionalne skupnosti s slovan-

Slovenci smo imeli pač zadosten razlog, da smo si ustanovili svoje posojilnice in jih hočemo imeti tudi danes.

Nemci so poslali v naše kraje svojega agenta, zloglasnega vojnega zločinca Maier-Kaibitscha. Kaibitsch je bil najprej major, potem je postal časnikar in strankar ter je končno pridobil svoj vpliv v vladi. Bil je zelo previden in spreten, zato ga je tudi škofija večkrat vestno poslušala, posebno takrat, kadar je šlo za nastavljanje duhovnikov. Ko je prišel k nam nacizem, se je Kaibitschev položaj še utrdil. Neomejen vpliv si je hotel pridobiti tudi pri edinem narodnem slovenskem listu na Koroškem, »Koroškem Slovcu«. — Končno je postal Kaibitsch komisar za utrjevanje nemštva v deželi, ki pri svojem delu ni bil vezan na nobeno postavo. Kaj takega svet do takrat ni poznal. Kdor ne spoštuje nobene postavice, ta je navaden lopov, kar je Kaibitsch tudi bil. Temu človeku so bile izročene tudi naše posojilnice. Kdo bi po tem še verjel, da so hoteli le gospodarstvo urediti? Kaibitsch je prevzel tudi »Mohorjevo društvo« in jo dal prepisati na »Deutsches Reichseigentum«, ki je hotela z našim denarjem pridobiti vojnih sredstev. To je bil pač neusmiljen in brezobziren udarec za koroške Slovence.

Naše posojilnice imajo za nas velik pomen tako iz vidika gospodarske samostojnosti, kakor tudi kulturnega razvoja zato je potrebno, da se jih vsi oprimemo in jih varujemo kot punčico svojega očesa .V.P.

skimi brati na jugu, s hrvati in srbi, Govorilo se je še megleno o bodoči Jugoslaviji in tako tudi Gregorčič. Slednji si jo je, kot še mnogi takrat, zamišljal v okvirju obstoječe države, ki je pa ne omenja, temveč pravi:

Jugoslavija prihaja,
zdaj pred te, naš svetli car

Svoje obéudovanje do junaških Srbov in Bolgarov je izrazil v pesmih »Hajdukova oporoka« in »Biser«

V gore balkanske
koraka junak ...

Gregorčič je bil sad goriške zemlje in goriškega sonca, ki z južno toploto obseva planinske njivice in pašnike, kjer se slovenski rod z neizmerno vtrajnostjo oklepa svoje zemlje, kjer v gorskih dolinah odmevajo vriski naših fantov in se slišijo daleč v ravnino, kamor stoletja in stoletja že pljuska reka tujcev, v borbi s katero se je naš maloštevilnejši človek moral umakniti na višje predele, kjer je življenje težje in kjer je lažje ohranil svoj jezik in svojo skupnost.

Sega pa slovenski življenjski danes globoko v furlansko nižino. V Gregorčičevi dobi in prav do prvih let po prvi svetovni vojni so goriški Slovenci imeli svoje šole, svoje organizacije in svoje časopise. V Gorici je delovala Goriška Mohorjeva družba, tiskale so se slovenske knjige, delovali so rodoljubi, pisatelji in pesniki. Gorico so imenovali v svojih pesmih slovensko in sončno. Slovenska je bila zato, ker jo je po veliki večini naseljeval naš rod, ker do takrat nikdar ni bila drugačna kot slovenska. Sončna je bila zato, ker ni poznala dušeče megle in se je belila v toplem soncu celo takrat, ko so v bližnjih planinskih vršaci tolkle strele in sekal dež. Skozi to lepo naše mesto teče Soča, bistra planinska reka, ki izvira visoko gori v naših planinah in se skozi divje soteske prebije v dolino, kjer se razširi, razbohoti, dokler svojih voda ne odda morju. »Soči« je morda najlepša in najpogostejše deklamirana Gregorčičeva pesem. V njej je pesnik — prerok napovedal one krvave bitke, v katerih je izkrvavelo na tisoče slovenskih fantov in mož:

Tod sekla bridka bodo jekla
in ti mi boš krvava tekla:
kri naša te pojila bo,
sovražna te kalila bo!

V prividu strašnih dni, ki pridejo nad tamkajšnje ljudstvo in kot goreč rodoljub ji naroča:

Ne stiskaj v meje se bregov,
srđita čez branove stopi,
ter tujce, zemlje-lačne, vtopi
na dno razpenjenih valov!

Pesnik tistih dni ni doživel. V soboto 24. listopada leta 1906. je umrl.

Za dobro voljo

Žena: »Zadnjič te vprašam, ali prideš izpod mize ali ne?«

Mož: »Ne, zdaj pa nalašč ne. Hočem vendar vedeti, kdo je gospodar v hiši.«

*

Zdravnik: »Danes pa kašljate že veliko lažje.«

Bolnik: »Vadil sem se vso noč.«

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazittij

(Ponatis dovoljen samo
s pristankom pisca)

23.

»Po gorjačo moram«, pravi Teleban in odhlača ponjo. Tačas pristavijo nekateri lestve in poskušajo vdreti pri oknih, ki pa so trdno zapahnjena na notranji strani.

Velikan se vrne. Pod mogočnimi udarci njegove gorjače začno vrata popuščati. Trske lete na vse strani...

»Reski!« Zapahi odlete zapovrstjo: prvi, drugi, tretji.

»Dvignimo duri s podbojevi!« ukaže Jurček. Deset čvrstih rok poprime. Z velikanovo pomočjo dosežejo srečno svoj namen. Prva zapreka je odstranjena, zato si je pa omislil čarovnik drugo. Ves hodnik za vrati je namreč od tal do vrha založil z grajskim pohištvo. Prehod je nemogoč.

»Preveč časa utegnemo izgubiti pri tem poslu«, razmišlja Jurček. »Bolje bo, če poskušamo pri tem ali onem oknu.«

Takoj pristavijo lestev. Velikanova gorjača tolče in razbija zopet kakor za stavo, da se vse drobi. Grad se tresse, a okna so zadelana: to s skalami, ono s tramovi. Jurček mora priznati, da se je čarovnik Zlotvor izvrstno zavaroval.

Toda glej! Tam ovija prizidek bršljan. Jurček zapazi, da je previdno pokukal med njegovim zelenjem čarovnikov dolgi nos.

»Le kaj namerja?« si misli. Zdajci namigne velikanu, ki s hitro kretno desnice udari z gorjačo po zelenem prizidku. Zlotvor zahtuli in izpusti izza zelenja lonca, ki z glavnim hruščem pade na skalo in se razbije. Ker se razlita tekočina močno kadi, je Jur-

čku takoj jasno, da je bil čarovnikov »blagi« namen: s skritega okna za bršljanom polivati obtegalce s kropom.

»Ne boš, ptiček! Za njim!« zakliče.

In že je prislonsjena na prizidek lestev. Jurček spleza naglo po njej ter razgrne zeleni bršljan in zakliče:

»Za menoji!«

Vojščaki lezejo za njim, a ljudstvo, ki opazuje boj izpod pečine, navdušeno vzklika. Množici se je pridružil tudi velikan, kajti kot dolgin bi skozi okno ne mogel zlesti v grajske prostore.

V gradu kar ropoče od divjega tekanja. Čarovnik bega sem in tja, kakor bi ga veter gonil. Njemu je laže nego zasledovalcem, zakaj sleherni kotichek svoje mrke trdnjave mu je predobro znan.

Vendar je število Jurčkovih borcev preveliko. Nekaj časa se izmika Zlotvor s hodnika na hodnik, dokler ne more nikamor drugam več kakor na stolp, ki pa je na njegovo srečo najbližji lutkovni omari.

»Ha, ha, ha! Ne bodo me dobili«, se reži skoraj na pol blazno in zapahne za seboj vrata. Zlobnež je računl na vse. Na stolpu ima pripravljeno dolgo vrv in baklo, ki jo takoj vtakne za pas.

Stopnice zaropčejo: zasledovalci so pred vrati... Vsaka sekunda je dragocena. Zlotvor skoči na rob in zadrigne prvi konec vrvi okrog kamnitega kvadra, drugi konec z zanko pa zaluča tako spretno proti nekoliko višji omari, da se ujame na kriv žebelj, ki kuka iz roba. Rešilna vrv je napeta.

»Tako! Zdaj pa le vderite vrata!« še zakliče, nato pa se zavijti čez izklesano ograjo, se prime za rob, premenjava roke na vrvi ter se počasi pomika proti omari.

Med nebom in zemljo visi. Groza ga spreletava, ko gleda brezno pod seboj. Zla vest se oglašja; boji se smrti. A vse uduši v sebi stari grešnik.

»Naprej, samo naprej! Sovražnik je za petami.«

Srečno se spravi na omaro, na kateri se zmagoslavno razkorači.

»Ha, ha, ha! Le pridi sem, če moreš!« zakliče Jurčku, ki je prilezel tačas že na stolp.

A poveljnika ni moči kar tako oplasiti. »Če je koristila vrv čarovniku, bo kajpak lahko tudi meni«, si misli ter skoči na rob.

Komaj pa prileze nekaj metrov od zidu, se že zabliska v Zlotvorovih rokah noževa ostrina. Čarovnik samo počaka, da dosepe na sredo, nato pa se gibčno kakor maček pripogne in prereže vrv. A Jurček, ki je pazil ves čas skrbno na vsak sovražnikov gib, se trdneje oklene vrvi in obvisi na njej. Sunek ga ne vrže v globino, kakor je pričakoval čarovnik, ampak na vso njegovo jezo se fant, skobaca nazaj na stolp, kamor vojščaki že vlečejo lestev.

»Kar prinašajte lestve, ha, ha, ha! A na omaro ne stopi vaša noga!« Takih misli je čarovnik Zlotvor, ko revež še ne ve in ne slutiti, da kuka izza roba omare, za njegovim hrbtom — kraljevič Orloslav.

»Ali nisem rekel, da uide čarovnik na omaro?« vpije palček Skok, ki med množico opazuje hudo borbo. Ta skušeni možiček, Jurčkov vojni svetovalec, je namreč napotil Orloslava z nekaterimi možmi vred za omaro ter jim pokazal na vrh. »Verjemite mi, da boste tam gori potrebni!« Na srečo so spoštovali bojevniki sivo glavo in jo ubogali. Da bi šli po lestve, niso utegnili. Počemu neki, ko je ob omari dolg obešal-

nik za lutke. In po njem je mogoče prav dobro plezati.

Ko uvidi čarovnik, da nameravajo po lestvi s stolpa na omaro, noče več čakati. Baklo vzame izza pasu ter jo jame med peklenkim smehom prižgati.

»Ha, ha, ha! V ognju boste poginili, psil Zlotvor se zna maščevati... Ha, ha, ha!«

Že dvigne roko ter hoče zalučati plamenico na grad in ga zažgati. Oči se mu svetijo v smrtnem sovraštvu do vsega dobrega in zlasti do prebrisanega Jurčka ki mu vedno meša štrno. Zlobno srce se raduje ob misli, da nasprotnik zgori. Zakrohoče se kakor blaznež in zavrti plamenico. Vsak čas utegne zleteti na grad...

Tačas pa priskoči, kakor zrasel iz tal, kraljevič Orloslav. Z viteško kretno dvigne meč te udari po plamenici, da odleti iz čarovnikove roke v velikem loku čez streho, na katero je bila merjena.

»Pesi!« skoraj zarjove presenečeni Zlotvor, se okrene in, preden Orloslav iznova dvigne meč, ga že ni nikjer. Skril se je med šaro, nagromadeno na omari.

»Živio Orloslav! Dobro si naredil«, zakliče Jurček. Z vojščaki položi nato lestev s stolpa na omaro ter prekorači prepad. Ljudstvo pod pečino mu veselo vzklika.

»Možje, na delo! Zmaga je naša! Zlotvor nam ne more več uti.«

In že se porazgube bojevniki med raznovrstno ropotijo, ki že leta in leta v debelom prahu zaman čaka, da se je kdo usmili. Tu dreza za helebardo kraljevi vojak v temno okroglo škatlo, tam odpira nekdo težko skrinjo, drug zopet premetava okrušene lončke s posušenimi barvami...

(Dalje prihodnjic)

VASOVANJE

Pikčev sin in Zalekarjev sta bila v tihem, skritem sovraštvu. Zavoljo Biščeve Mince.

Biščeva domačija je koj pod Jurjevo. Dober grunt, trden, ki že sili na mlada ramena. Biščev oče so le bolj pri čebeljnaku in delo določajo.

Otrok je osem, Troje deklet in pet fantov. Vsi živi. Prekvamansko.

Biščev oče pa so vseh veseli. Fantje so celi bajsi, ženske pa tudi pravšne. Posebno Minca.

Pikčev Matija ima dobre oči. Pobaral je Minco na žegnanju. Koj sta si bila na roke, le počakati bo treba, da Fronc prevzame. Ko ne bi bilo Zalekarjevega Toneja. Pol grunta bo imel več kot Dikčev. Po vsej sili rije za Minco.

Butelj. Matija ve, da Mince ne bo pregovoril, prav mu pa vendar ni, da mu hoši na pot.

Tudi Minca ga je sita. Ponoči hodi na vasovanje pod okno in zadnjič si je sam utrgal nagelj.

»Spodkolecnil ga bom zlomka« se pridruža Matija.

»Nikari, lahko kaj pride, še na sodnijo te spravi.«

Minca je pametna.

»Imaš prav«, se vdaja Matija. »Prijeti ga pa vendarle moram na kak način.«

Tisti terek pred Malim Smarnom se je Matiju posvetilo.

»Hudimana, to bi bilo.«

Minci je bil načrt koj vseč. Na soboto bo Tonej gotovo prišel. Potlej pa nemara nikoli več.

Minca je imela sobo na oglu. Matija je vse natančno premislil.

Tokrat bo Zalekarjev bučman plačal za vse težke ure, ki mu jih je pripravil.

Matija je že v petek pripravil drobno vrv in pištolo, s katero se je igral še kot otrok. Nevarna ni, ognja pa le da. Za Toneja bo dobra.

Sobote je Matija komaj čakal. Košat bežeg bo pravšno skrivališče.

Prekvato, Matija je kar privzdigovalo.

Noč je bila precej temna. Okrog desetih se je Matija splazil do Biščeve hiše. Toneja še ni bilo. Na oglu je brž napel vrvico. Ko se bo Tonej ustrašil, gotovo ne bo rinil naprej, temveč za vogal. Pobiti se ne more, ker je breg travnat, do dna se bo zvalil in bežal.

Tako, Vrv je napeta, nabita pištola je v Matijevem žepu.

Matija leži za bezgom in skoraj, da ga zebe. Ta večer je torej pozen.

Da ne bi hudinam česa zavohal.

Okrog enajste je slišati hojo.

Matija se je skrčil in se kar potegnil za bezgovje.

Iz teme se izlušči postava in se ob zidu pomika pod Mincino okno.

Matija vleče sapo k sebi.

»Minca.«

Iz čumnate ni glasu.

Zdaj zaškriplje postelja. Minca se je obrnila.

»Kaj pa iščeš, ko veš, da se ne bova zmenila.«

»Minca, ne bodi taka. Pri nas boš imela nebesa. Pri Matiji bo samo garanje. Poznam ga. Tak bo kot stari.«

»Se nič ne zgovarjam.«

»Vsaj k oknu stopi Minca. Ne bodi tako štmarna.«

Tonej zna biti sladek. Bučman, čez dan pa mevža, kakor da ne zna do šest šteti.

Matija se na tihem smeje.

Zdaj je Minca pri oknu. V temi sluti Matija njen obraz.

»Minca, k nam pridi.«

Tonej prosi.

»Imam z Matijo besedo. Ne morem.«

»Matija ne bo dober s teboj. Meni verjemi. Saj je z drugimi dekleti tudi prijazen.«

»Glista.« prisluskuje Matija v grmu.

»Zdaj bi me rad tožil.«

»Kaj mi poveš, Tonej.«

Minca se na široko čudi.

»Ti ne vidiš, ko si slepa. Z Jernačevo Stefko ga večkrat vidim, pa tudi s Tomažkovo. Z Angelco sem ga že ujel. Prida ni. Babjek.«

»Ti prikrita rihta«, se skuša jeziti Minca.

»O, prikrita, prikrita. Zato ti pravim, da ne bodi taka z menoj. Midva bi se tako dobro razumela, Minca.«

Tonej se dviguje pod oknom.

Matija pa za bezgom meri. Plamen mora vsekati pred Toneja, sicer bo rinil nazaj.

Matija pritisne. Plamen, pok, Mincin krik in Tonejev skok, vse to je v trenutku. Koj na to padec in kotlanje po bregu.

Matija se potegne na rob. Če bi se Toneju le kaj ne napravilo.

Hudega ne bo, ko beži.

Potlej vasuje Matija precej dolgo.

Zjutraj se Tonej in Matija srečata. Tonej ima opraskan nos in črnico na čelu. Na Matijev pozdrav ne odgovori. Matija ve, da pri Minci ne bo več vasoval. Prekvat bučman.

Matija Mince ne da.

Za noben denar.

Iztoč

Jesenske misli

Lastovica se poslavlja in v slovo otožno kliče:
»Kadar maj v livade dihne, vrnem se nazaj čez griče...«

Listič šepeta drevesu:
»Hladno je, želim oditi. Ko se lastovica vrne, hočem spet te okrasiti.«

Čas, ki v večnost se pretvarja, za slovo nas opozarja:

»Skoro vaše mlade trate z belim prtom vam pogrnem. — Maj bo spet objel gredice, vrnejo se lastovice — jaz pa več se ne povrnem...«

Limbarski

razganjalo s koreninami lonca, v katerem je bilo vsajeno, tam je v mastni zemlji klila prenežna stvarca, vsa skrbno z mahom ovita. Mati se je sklanjala in prisluškovala. Izmed milijonov je spoznala utrip svojega otroka. Tale je!

»Poslušaj torej«, jo je učila starka, kako ti je ravnati: ko pride Smrt, jo prosi, naj ti vrne dete. Če ti odreče, zagrozi, da poruže še druge cvetice. Tega se prestraši, ker mora za vsako odgovorjati Bogu.«

Komaj je izrekla, že je ledeno zavelo. Smrt je prišla in vprašala:

»Kako si le mogla semkaj pred mano?«
»Kako bi bilo materi nemogoče? — Vrni mi dete!«

Smrt je iztegnila koščeno roko, da bi izruvala otrokovo cvetko.

»Stoj, Smrt, mar ne veš, kaj zmore obupana mati? Prizanesi otroku, če ne ti porujem še druge rastline!«

»Torej bi mogla onesrečiti drugo mater? je vprašala Smrt.

Materi so omahnile roke, Smrt je nadaljevala: »Na svoje oči! Svetleje od biseroev so se bleščale na jezerskem dnu. Pogledj tjele v vodnjak!«

Mati je ugledala v vodnjaku življenje dveh cvetk: prvo samo veselje in sreča, tolažba trpečim, zdravje bolnikom, ljudem blagoslov, drugo nesreča in žalost, trpljenje in bolečina, sebi in svetu nadlega.

»Ena je življenje tvojega otroka«, je nadaljevala Smrt, »katera, ti pa ne smem povedati.«

»Reši mi dete tega gorja!« je kriknila mati.

»Kaj torej hočeš otroka nazaj ali ne?«
Mati se je zgrudila na kolena in zaprosila ljubelega Boga: »Nikar me ne poslušaj, če ni prav, česar Te prosim! Zgodi se tvoja sveta volja!« Glava ji je omahnila na prsi, Smrt pa je odšla z detetom v neznano deželo.

Ali ni ta pravljica čudovita pesem in slavospev materine ljubezni? Saj ste jo razumeli! Mati se sklanja nad bolnega otroka dolge dneve in noči in trepetja za njegovo življenje. Ko za trenutek zapre veke, otrok umre. Materi poka srce od žalosti. Kot bi se ji zasadilo bodeče trnje v živo srce; joka, da so njene lepe oči, ko so bile kot biseri, izgubile sijaj, da so se njeni črni lasje pobelili. Šla bi na konec sveta, samo, da bi dobila spet svojega otroka.

Ena sama tolažba je za mater: pesnik pravi, da vidi v vodnjaku življenje dveh cvetk: prvo samo veselje in sreča, tolažba trpečim, zdravje bolnikom, ljudem blagoslov. Drugo nesreča in žalost, trpljenje in bolečina, sebi in svetu nadlega.

Mati spozna, da je to drugo življenje, življenje njenega otroka. Kako bi mogla priklicati v življenje otroka, ki bi tako trpel. Od hrepenenja po otroku ji krvavi srce, a iz ljubezni do njega, se odpove njegovemu življenju.

Po Andersenu J. P.

ZGODBA O MATERI

Mati je bedela ob bolnem otroku. Tri dni in tri noči že ni zatisnila očesa. Četrto noč je potrkalo. Vstopila je koščena starka.

»Daj, da se malo ogrejem, pa ti popazim na malčka. Zdelana si: nasloni se in brez skrbi zadremli!«

Mati se je še ozrla na dete, ki je bilo tako blede in tako težko soplo, in veke so se ji zaprle. Starica — bila je Smrt — se je sklonila nad zibel, ledeno je dahnila in odhitela z otrokom.

Za trenutek le je bila zadremala mati. Zdramila se je in kriknila. V kotu je zadržala ura, da je utež udarila ob tla: nihalo se je ustavilo.

Mati je planila za detetom. Pred hišo je sedela v snegu žena, ogrnjena z dolgo črno haljo. Dejala je:

»Smrt je bila pri tebi. Videla sem kako, je bežala z otrokom. Hitreje od vetra beži in nikoli ne vrne, kar je ugrabila.«

»Povej mi, o žena, povej, po kateri stezi je odšla?«

»Prej ne, dokler mi ne odpoješ vseh pesmi, s katerimi si zibala dete. Noč sem, slišala sem jih vse, videla tvoje solze, ko si pela. Vse, vse, mi odpoj, poprej ne izveš za stezo!«

In noč je umolknila, gluha za prošnje. Mati je vila roke, jokala in pela. Dosti pesmi je bilo, še več solza.

»Na desno pojdi, v smrekov gozd je zavela Smrt!«

Mati je hodila in je hodila pa je prišla do razpotja. Kam naj okrene? Ob poti je prezelab trnov grm, ves v ivju.

»Ogred me na prsih, da se utajam, pa ti povem«, je dejal.

Pritisnila ga je k sebi, da se ji je trnje zarilo v meso in pordelo od krvi. In trn je vzvel v mrzli zimski noči, tako toplo je na materinem srcu.

Trn ji je pokazal pot. Prišla je do jezera brez konca in kraja, brez ladje in čolna. »Vem, kaj bi rada«, je reklo jezero, »a zastoj te neprenesem. Biserov bi rado in najlepši, kar sem jih videlo; so tvoje oči. Izjoči jih vame!«

Mati je jokala in jokala, da so ji iztekale oči ko dva bisera v vodo. Jezero pa je zavalovilo, se vzpelo ter je preneslo na drugo stran, kjer ima Smrt svoje dvore.

V širnih dvorinah, po dolgih hodnikih goji cvetje, grmičje in drevje, a vsako od njih je človeško življenje. Streže jim postarna žena.

»Žena, povej kje je moje dete!« je zaprosila mati.

»Povem ti, poprej pa mi daj svoje lepe črne lase! Menjajva!«

In mati je dala črne lase za sive. Žena pa je nadaljevala.

»Mnogo cvetk je ovenelo to noč. Kmalu pride Smrt, da jih presadi na božji vrt, a njihov srca še bijejo, morda spoznaš svoje dete po utripu.«

Stopili sta v dvore: cvet ob cvetu, drevo ob drevesu. Nežna reseda ob vitki palmi, košat hrast ob brhkem nageljnu. In vsako od njih je življenje človeka bodisi iz Indije, bodisi z Aljaske, črnega zamorca ali kocastega Eskima. Tu je bohotno drevo

Pot je trnjeva...

Né samo kar se dogaja zunaj v svetu, temveč tudi doživljaji srca oblikujejo značaj. To je dejstvo, katerega potrjujejo izkušnje. Nikdar srce ni toliko hrepenelo po lepoti in vzvišenosti, kakor ravno v minulih letih, ko je moralo tolikokrat spoznavati vso okrutnost vojne, ki je spremenila ljudi in zverj. Ni težko v lepih, mirnih časih gledati ves svet v prazničnem sijaju. Toda kdor je tudi v najstrašnejših časih vseeno še ujel košček lepote; kdor je gazil blato do kolena in ostal vseeno dober, o tem lahko rečemo, da je izvoljenec usode.

Ravno trpljenje in hudobija sveta sta povzročila, da je njegovo srce občutljivo za vse lepo. In zdaj — vkljub temu, da nezacejlene rane še krvave, to srce utripa v novo življenje.

In v tem novem življenju je zadržanje in miselnost žene odločujoče. Vsa leta je čas zahteval mnogo od nje; bol in odrekavanje, žalost in beda, vse to jo je prekalilo in danes stopa bolj samostojno in z jasnejšim ciljem pred očmi. Nikoli ni žena tako močno ovrgla fraze, češ, ženska hoče vse opraviti s solzami. Prava žena ne jadicuje in ne računa, ona sledi svojemu srcu, pa čeprav je pot tako trnjeva, da nikjer ne vidi mesta, koder bi varneje stopala.

Kako bi sicer mogli razumeti, da živijo danes žene, ki jih je prizadelo nadčloveško trpljenje, in ki jim je vojna zasekala rane, ki so samo prerasle a se niso zazdravile. Pomislimo samo na strašne zračne napade, ki so ugrabili ženam dom, imetje, včasih še zadnje oblačilo. Pomislimo na one sirote, ki so morale nastopiti žalostno pot pregnanstva iz rodne hiše v pusti tuji svet. Toda ne samo to. Najhujše od vsega je bila izguba najbližjega in najdražjega bitja. Dom bo žena zopet imela, pa če tudi bi si ga morala graditi sama s svojimi slabotnimi rokami. Toda padlega moža ali zaročenca več ne bo. Kdo naj vrne materi otroka, ki je bil morda ubit na poti v šolo, morda umrl v pregnanstvu ali podlegel naporom begunstva? Mrtvi se ne vračajo...! Ljubeča žena ne more več skrbeti zanje in najhujše je v mnogih slučajih dejstvo, da ne more za Vse svete niti okrasiti groba in ne prižgati sveče kajti ne ve, kje pokriva ruša truplo najdražjega.

Povrh vsega pa mora žena ugotoviti, da teče življenje dalje in zahteva od nje novih

življenskih moči. A vedno znova se dogajajo čudeži. Čeprav katera misli: ne morem več, čemu tudi, pretežko je... črpa vedno znova moči od nekje in kljubuje povojnemu trpljenju.

Nesporno se vpraša kdo: od kje ženi vsa ta moč? Še mož bi podlegel. — Edini odgovor na to vprašanje bi morda bil, da razpolaga človek s silami, katerih se niti ne zaveda. Te sile ki so v času blagostanja in sreče spale pokopane, so se razvile šele, ko je žena mislila, da jo usoda prekruto biča. Na njena ramena so se usipala bremenjena, da so se šibile. In vendar je vmes jekleno padal glas nanjo: moraš. — Krivo je mišljenje, da napravljajo trdi časi človeka bolnega. Ni res! Kdor je resnično zdrav, tega tudi najtežje življenje ne more napraviti bolnega. Nasprotno, v njem zbudi sile, ki jih v mirnih časih ni poznal.

Toda ne gre pri tem samo za neizrabljene telesne moči, temveč razpolaga človek tudi z velikimi zalogami duševnih sil in ravno te so one, ki pomagajo premestiti neizrečeno bol in vlivajo vedno novega poguma in upanja. Naj nam bo za vzgled ona žena, ki tudi po strahotnem doživljanju ene same noči, ki ji je morda ugrabila najdražje, ni tarnala in se ni zavrgla, temveč je z jekleno voljo stopala po poti, ki ji jo je začrtala usoda.

Da, čas se je spremenil. Pot po kateri stopamo je trnjeva. Nič romantičnosti in ne čarobnosti. Pred nami leži življenje v vsej svoji okrutni goloti. Čas je trd, tako moramo biti tudi mi. Nič več prividov mladega dekleta o princu iz sanj, nič več sanjarjenja žene o možu, ki jo bo na rokah nosil. Danes bi bilo v mnogih slučajih potrebno ravno obratno. Res težko je zapovedovati srcu, toda mora biti. Danes ne moremo več slediti samo čustvom. Razum ne pozna sanjarjenja, razum mora voditi.

Slovenska žena je bila v vseh časih simbol žene-mučenice. Ko se je kopicilo trpljenje nad narodom je bila vztrajna in silna v prenašanju tudi najtežjih žrtev. Njena vera in ljubezen do naroda je bila vedno silnejša od stisk. Ni zahtevala plačila, z gorečim srcem je žrtvovala vse, samo da naš narod živi. In še bo živel, kajti dokler utripajo srca vernih žen, ki ne poznajo računanja in ne podlosti, ne more umreti.

Sonja

DEČKI

Pod železniškim mostičem izsušene struge, so imeli svoj vigwam. Veliko truda so vložili vanj. Ob večerih so bili navadno vsi pri delu in pod Mirkovim vodstvom je hitro napredovalo. Najprej je bilo treba zravnat teren. Vsaj štiri opornike je bilo nujno vkopat v zemljo. Nanje so pritrdili prečne tramiče in opora je bila gotova. Mirko jih je nato nagnal v Veliki les po leskove veje. Večer za večerom je z njimi prepletal stene, tako, da so mu komaj utegnili sproti nanašati novih. Še jih je čakala notranja oprema, toda glavno delo je bilo že opravljeno. A ovire se rade pojavijo.

Pred durmi je bila konferenca. Profesorji so se pritoževali nad znanjem dečkov in skrbnim mamicam je prišlo tudi to na uho. »Tu sedi in se uči! Ti bom že izbila iz glave tvoje Indijance!«

Tudi brezovka je večkrat zapela, hudo je bilo, vendar dečki so stiskali zobe in niti črhnilo niso; kakor Indijanci.

Napol dograjen vigwam je počival pod železniškim mostom. Vlak za vlakom je

drvel preko njega. Potniki niso niti slutili, kaj vse se pod njim skriva. Težki časi konferenčnih dni so minili in dečki so že začeli skozi umazana okna pogledovati proti mostičku, pod katerim se skriva njihov drugi dom. Tudi mamicе so se potolažile.

Mirko je videl, da lahko začne z zbiranjem svojega rodu. Napovedal je važen posvet za v torek ob mraku.

Toda ubogi Mirko, kot, da bi mama vedela, da se nekaj pripravlja, ga ves dan ni izpustila izpred oči. Priganjala ga je k učenju, pa zopet pošlala po drva in k vrtnarju po solato. Ko se je začelo mračiti, je šlo Mirku že skoro na jok. »Tu sedi in piši. Da se mi ne ganeš.« A vzdržal je! Saj je vendar poglavar Apaškega rodu! Vgriznil se je v ustnico in topo obsedel za mizo. Latinske sklanjatve in geometrijski obrasci so mu pisali pred očmi, ter se mu spakovali. Grizel je svinčnik in bulil v mrak.

Pod mostičem pa so dečki čakali na svojega poglavarja, ko ga pa le ni bilo, je stopil na govorniško skalo njegov sin Zvit

AMAZONKA

Lo skvav in nami izkoplje mo bojno sekuro. Apači. Našemu hrabremu poglavarju Ostremu tomahavku se godi velika krivica. Napovedal je posvet našemu rodu, toda bela swag ga ne pusti iz svojega vigwama. Možeje Apači, zastoj pričačakujemo njegovih ponosnih besed. Zato kot njegov pomočnik in prvi svetovalec predlagam, da med belo skvav in nami izkoplje mo bojno sekuro. Tako je, tako je!« so odobraval zbrani dečki. »In v znak tega jo nobeden več ne sme pozdraviti in ji napraviti kake usluge. Predlog dajem na glasovanje. Govoril sem. Hovg.«

Dečki so bili razen dveh za predlog navdušeni. Pogovorili so se o nadaljni gradbi vigwama. Prihodnji ponedeljek bodo nadaljevali z delom. Vsak naj prinese s seboj lopato in če mogoče pripelje še samokolnico. Treba bo začeti navažati ilovico za obmetavanje zidu. Pozno v noč so se potohoma razšli. Kako mlademu Apaču priti neslišno v posteljo, jim je bila deveta briga. Saj niso vendar neboljeni otroci.

*

Dnevi so potekali kakor po navadi. Sonce je postajalo vedno hladnejše in pozne jesenske hruške so pričele zoreti. Dečki so na vigwam skorajda pozabili. Dopoldne so hodili v šolo, ob popoldnevih, so pa morali pobirati krompir, vsaj nekaj so morali prispevati k prehrani družine. Po skromnih večerjah je prišlo šele učenje. Toda ožuljene roke so komaj še držale pero. Marsikateri deček je butnil v noč z glavo ob mizo in sede zadremal. Tako iz dneva v dan in iz večera v večer. Preko vigwama so pa drveli razsvetljeni vlaki hrupnih potnikov neznanu kam.

Mirko ni več poglavar Apačev. Pred mesecem mu je zbolela mati in od takrat vidno hira. Očeta včasih po vso noč ni domov in kadar le pride, zarobanti ter se vrže na posteljo. Bolna mamica kar zajehča. Mirko to večkrat sliši in se niti ganiti ne upa.

Zjutraj se zgodaj zbudi. Kar sam od sebe, navadil se je že tako, saj leži skoraj vse na njegovih ramah. Skuhati zajtrk za mater, očeta in pet mlajših bratcev, je njegov posel. Posodo že mali pomijejo, nje mu se mudi v šolo. Večkrat pride prekasno, tako, da je gospod razrednik vedno bolj ogorčen, toda družinskih razmer ne bo razkladal nikomur. Saj zna marsikaj prenesti, on, ki je bil poglavar Apačev! Da, bil je sedaj pa ni več. Ko je mati zbolela, je zbral dečke in se od njih poslovil. Še se spominja, kako se je v lepem govoru poslovil od njega Zviti lev v imenu vseh. Razkril mu je, da so dečki izkopal z njegovo mamo bojno sekuro in takoj predlagal, da gre odposlanstvo k njej in sklene z njo mir. Kako so malim žarela lica, ko jim je mamica stisnila roke. In, ni prav nič huda, je rekla.

O, lepi spomini na poletje. Mirko še večkrat rad pohiti med mlade bojvnike, če le utegne. Vselej ga veselo sprejmejo. Vigwam so že izgotovili, še nekaj malenkosti je, in takrat... Novi poglavar je zelo skrben oče svojega rodu in jih bo čez tri tedne peljal v borbo proti rodu Čivpejcev. To bo nekaj!

Ljudski običaji ob prazniku Vernih duš

Pred dnevi smo se ob prazniku Vseh svetih in Vernih duš spominjali svojih mrtvih sorodnikov, zancev, prijateljev in še vseh, ki nam je spomin nanje lep in svetel. Od davnih dni nam je ta praznik blizu, doživljamo ga vsako leto z neko trpkostjo bolečino. A doživimo ga zmeraj tako močno kot zlepa ne kak drug praznik.

Vérne duše so v letnem času, ko ni več svetlega neba in cvetočih polj, ko otožne jesenske barve prevladujejo povsod. Ko že zgodaj lega mrak na zemljo in na Vse svete, se v prvem mraku oglasijo zvonovi s svojo mrtvaško pesmijo. Vse to vpliva na razpoloženje človekovo. Skrivnost smrti stopa živo pred oči.

Ze davno so globoko pretresle ljudsko dušo razne predstave o beganju in potovanju duš. S tem praznikom v zvezi pa je potem nastalo nešteto pravljic in strahotnih zgodb ob katerih se posebno otrokom ježe lasje, ko jih poslušajo.

Resnost praznika Vseh svetih kaže tudi dejstvo, da so nekoč zelo strogo držali post pred tem praznikom. V Beli krajini v Sloveniji, na primer niso dali v usta niti grizljaja in niso srknili niti kapljice vode, dokler ni nastala noč in se zvezde pokazale na nebu. Starši so otrokom dopovedovali, da je bolje, da se tukaj vsi skupaj postijo kot pa da bi se v vicah morali vsak posebej. Ta post pred Vsemi svetimi velja pri ljudeh nekako kot post za duše v vicah.

Dan pred Vsemi svetimi ali pa že nekaj dni prej je na pokopališčih polno ljudi, ki skrbno lepšajo in pospravljajo grobove. Doma pa imajo gospodinje dokaj posla s peko.

Visoko v Peruanskih Andih leži gorsko jezero Llauricocha. Leži skoroda enako visoko kakor najvišja gora Avstrije. Iz jezera teče reka Marañon, ki potem šumi in se peni 700 km daleč skozi gorski svet. V brzicah se pretolče skozi vzhodne Kordilijere in končno doseže ravnino. V resnici pa ni to noben konec, marveč šele začetek. Tu v ravnini namreč šele nastane velenje z imenom Amazonka, in sicer s tem, da prejme Marañon z desne in leve polno izdatnih pritokov. Pot do oceana je dolga še 5500 km, to je toliko kakor razdalja od Madrida do Leningrada. Bolj in bolj se širi struga, tako da je pri mestu Manaus že celih 5 km široka. Po suhem bi to bilo eno uro hoda. A pri ustju sta ob bregova skoroda toliko oddaljena drug od drugega, kolikor ležita v zračni črti narazen Celovec in Lienz. Sploh je Amazonka v vsem svojem spodnjem teku tako široka, da z brega ni mogoče videti ladje, ki plove po sredni reke. Pač, včasih zagleda potnik zeleno steno na obzorju, a to ni breg, marveč otok. Takih otokov je precej razsutih po Amazonki.

Vsako leto od januarja do junija Amazonka poplavlja okolico. So leta, ko spominjajo poplave naravnost na vesoljni potop, kajti našli so na drevesih blato do 15 metrov visoko. Ko je povodenj dosegla najvišje stanje, mine najmanj še 6 tednov, preden najde reka nazaj v svojo strugo. Polagoma, kakor se poplavno ozemlje posuši, se živali vračajo.

Kakor večina ameriških rek se tudi Amazonka odlikuje po izrednih količinah plavnege lesa. To so ponajveč drevesa, ki jih reka odtrga od brega in jih potem nosi s seboj proti morju. Taka izkoreninjena drevesa so za plovbo ne samo nadležna, ampak naravnost nevarna. Plavni les se giblje z veliko brzino, in dovolj nerodno je za ladjo, če se mogočno deblo vanjo zaleti. Zato stoje neprestano mornarji na kro-

vu ter z drogovi odrivajo plavni les od ladje. Manjše ladje in čolni si sploh ne upajo ven na reko, ampak plovejo rajši po stranskih rokavih, ki jim pravijo »furos«.

Drevesa potujejo po Amazonki v vseh mogočih legah in tako nudijo včasih prav pustolovsko sliko. Zgodi se, da plava drevo s koreninami navzgor, medtem ko pomet krošnja po dnu struge. Ali pa drevo plava stoji, to se pravi, da štrli krošnja iz vode in se zdi, kakor bi reka nosila zelen otok. In res, neredko se primeri, da plavajo po Amazonki navzdol celi otoki, na katerih rastejo drevesa, kakor na suhi zemlji. Celo živali najdeš na takih plavajočih otokih. Družno žive druga poleg druge štorčije, race, opice in ververice. Tudi krokodile lahko opaziš, izjemoma tudi kako tigra-sto mačko.

Zanimiv in za novince uprav strahoten pojav v ustju Amazonke je tako zvana »pororoca«. Dvakrat na dan, kadar se z oceana približa plima, se vali mogočna vodna stena po reki navzgor. To se godi ob silnem šumenju, ki ga slišiš deset kilometrov daleč. Od južnega do severnega brega se razteza ta pororoca, a tam, kjer naleti na plitvine, se posebno stopnjuje. Cenijo, da na takih mestih njena višina doseže približno pet metrov. Tam pa, kjer je reka prav globoka, pororoka izgine. Mornarji si take varne kraje, nazvane »esperas«, dobro zapomnijo. Tja se zatečejo s svojimi ladjami ter počakajo, da pororoka mine. Ker gre za pojav plime, ni težko izračunati, kdaj bo nastopila. Ta jemlje pororoki mnogo od njene strahote. Čudno je, da pusti val, ko je hrumel mimo, za sabo povsem mirno gladino. Kaj bi se zgodilo, če bi manjša ladja zašla v kipenje pororoke? Nčak vihar bi jo zgrabil, jo postavil pokoncu, potem pa treščil v vodni prepad, ki potuje pred pororoko. Toda čakali boste dolgo, da vaš dohiti glas o slični nezgodi. Vsak dobro ve, kako naj se varuje. A. Z.

ZAKLAD

Nemirno in plašno se stisnila naša drobna otroška srca, če je pogovor odraslih nanesel na strahove. Z velikimi očmi smo s peči strmeli k družinski mizi v kotu, kjer je hlapec Miha na široko razkladal svoje dogodovščine. Križpotja, soteske, prepadi in znamenja ob cesti, seveda le ob polnočni uri, so bila prizorišča, kjer je imel Miha opraviti s strahovi. Bele žene, hudobec v podobi črnega kozla ali psa, pa pretresljive tožbe nemirnih duhov so bile podobe, ki so nas potem preganjale še v sanjah. Tiha groza pa nas je obsela, če je Miha s pritajenim glasom pripovedoval o polnočni uri duhov, ko se odpirajo na božjih njivah grobovi mrtvecev, ki zaradi v življenju storjenih krivic, tudi v smrti ne morejo najti miru. Potem smo zležili s peči k materi in se je oklenili. Saj je bila mati varno pribežališče, kjer smo iskali tolažbe za vse, kar je takrat vznemirjalo naša ču-

sta in nevedna srca. Njene zdelane roke so božale razgreta lica in pogled njenih sivih oči nam je dajal zavest, da smo na varnem.

»Miha, ne straši otrok«, je ukazala hlapecu.

In potem je pripovedovala mati. Njena preprosta kmečka beseda je prepletala čudovite zgodbe, mislim, da je večina njih bila porojena v njeni domišljiji. Z odprtimi ustmi smo prisluhnili zgodbam o bajnih gradovih, zakletih grajskih gospodih in neizmernih zakladih, ki še dandanes čakajo srečne roke. Sveda smo bili otroci radovedni, kako priti do teh zakladov, do bogastva. Še danes čujem materin odgovor: »Taki zakladi ne prinašajo sreče. Najboljši in najdragocenejši je zaklad, ki ga nosi človek na vseh svojih poteh seboj.«

»Zaklad, kakšen zaklad?« so nevrno spraševala moja otroška usta.

Mati se je zagonetno nasmehnila in nje-

tem bolj so veseli. Če hlebčki ostanejo, ni dobro znamenje, vsaj včasih so bili takega mnenja. Prešce so znane tudi na Gorenjskem, na primer na Gorjah pri Bledu. Dobe jih otroci koledniki. V Cerkljah pri Kranju so jih deležni predvsem berači, da bi molili za duše v vicah. V Motniku peko gospodinje za »prešce« tako imenovani »golinski« ali ajdov kruh. Prešce dobijo vsi, ki so pri hiši. Prosjakom jih dajejo na Vse svete pri cerkvi z naročilom, naj popoldne molijo za umrle. Okrog Škofje Loke na Gorenjskem so prešce majhni hlebčki iz ajdove ali ržene moke, nalašče za reveže pečeni. Svoje dni so siromaki v trumah hodili od hiše do hiše in so jim dajali prešce kar skozi okno. V starih časih so takih prešce napekli 200 do 300 in so vse razdali. Ponekod so hodili prešce pobirat revni otroci včasih že dva dni prej. Rekli so, da gredo »na kruhe«. Dobivali pa so poleg kruha tudi jabolka, hruške, krompir, kar so devali v posebno posodo.

Na Koroškem je v navadi obdarovanje revežev za Verné duše. Matere napečejo na primer v Rožu za Verné duše vse vrste kruha, največ »hejdovca«, v katerem je vmešen med, mleko in mak. Tudi »sirkute« iz sirka ali koruze je v navadi. V Rožu pa spečejo velike in male »krapče«. Siromaki hodijo z vrečami od hiše do hiše in jih pobirajo. Včasih jih prinesejo polne košare poleg vreč z moko tudi na pokopališče in tam dele siromakom. V pliberški okolici imajo ti hlebčki obliko žemlje, v katero je vrezan križec. Pravijo, da je te kruhke treba, če mogoče vroče jesti. Pri peki vržejo gospodinje en hlebček v žareče ognjišče za duše v vicah. Na spodnjem Koroškem je za ta veseljski kruh v navadi tudi ime »miznjak« ali »miznjak«. Stari ljudje tudi še

Spomini

V dolini je hišica stala kot deklica ljubka in zala, sovražnik pa dvignil je meč — sedaj je ni več...

Ostale so le razvaline, ki hranijo strašne spomine, kako so hoteli naš rod pregnati od tod.

Še danes nezno trpljenje spričuje ožgano kamenje, pod njim pa koščice sežgane leže pokopane...

Družina je morala v plamen... Zdaj vtisnjen v ožgani je kamen in v gričke okrog razvalin ji večer spomin.

Limbarski

na roka je gladila mojo razkuštrano glavo. »Fant moj, srce, tvoje srce v prsih!« Takrat sem bil razočaran. Šele pozneje, mnogo pozneje, ko me je z vso silo zajel vrtinec življenja, sem popolnoma doumel materino modrovanje.

Mihove zgodbe o strahovih pa so v moji zavesti še za dolgo; dolgo zapustile sledove. Bežal sem pred nočjo in za nič na svetu bi ob mraku ne šel mimo pokopališča. Ko so položili na pare našo staro dekle, nisem prestopil praga izbe, čeprav je bila Meta v veljavi prva za materjo. Grozilo me je pred njo, ne vem čemu, mrtva dekla mi je bila v dno duše odvratna. Taki so pač bili moji občutki takrat, ko moja otroška pamet še ni mogla umeti pomena in veličanstva smrti in ko sem sebično mislil, da koščena roka ne more in ne sme poseči tudi med nas.

Pa je, najprej po najdražjem, po materi. Ko sem prišel domov, je ležala med svečami, udano in spokojno, s hvaležnim nasmehom na blelih ustnih. Tako lepe, z umirjenimi potezami in polpriprtimi očmi, je nisem videl nikoli prej. Potem so moj pogled zamegile solze, nemirni plamenčki sveč so se postoterili. Bridka bolečina mi je stisnila srce in sam ne vem več kako, sem kriknil: »Mati, nikoli več...!« Zdaj, ko moje misli večkrat poromajo nazaj v te čase, vem, kaj je takrat hotelo izkričati moje ranjeno srce: »Nikoli več mati, ne bom mogel v stiski iskati tvojega zavetja in nič več ne bodo, kot v časih, ko je stari Miha pripovedoval o strahovih, tvoje zdelane roke mirtle moje vroče lice. Nikoli več...«

Potem smo jo zanesli k Sv. Magdaleni in od takrat ni bilo v meni več strahu pred mrtveci.

V težkih urah, ko mi življenje ni prizanašalo z udarci, sem v poznejših letih stal večkrat ob materinem grobu. In ko mi je bilo najhuje, me je bodril iz groba mehak, predobro znan glas: »Ne obupaj fant moj, tvoj zaklad v prsih...« Pobožno sem prisluhnil utripu srca in v tistem, neslišnem pogovoru sem potožil mrtvi materi vse skrivnosti, dvome in težave.

Okrepčen in očiščen sem se vračal v življenje, ki valovi zunaj pokopališkega zida.

—6b—

pomnijo, da so v Celovcu nekoč na Vse svete otroci v velikih trumah z vrečami hiteli na deželo daleč v hribovske vasi in od hiše do hiše prosili vsesvetki kruh. Kako so se prav lepo zahvaljevali z »Bog lonaj«. V nekaterih krajih na Spodnjem Koroškem prinesejo gospodinje na praznik Vseh svetnikov popoldne kruh tudi same k cerkvi, kjer ga delijo siromakom, ki v dolgi vrsti sedijo pred župniščem ali poleg cerkve in čakajo darov.

Tudi na Beneškem, v Nadiški dolini hodijo ob vahtjen »hljebčiče brat«. Ti hljebčiči so navadno pšenični kruh. Vsaka hiša da kaj. Pri revnih družinah dadó vsaj »panolo«, t. j. koruzni strok. Siromašni ljudje si naberejo po cele vozčke kruha.

Na Beneškem hodijo o vahtih po Nadiški dolini tudi neke vrste koledniki in kolednice. Za praznik in tudi še v mesecu novembru pojejo posebno staro pesem o vernih dušah. Pesem se glasi:

»Pomagajte teš dušan ven iz vic, ki vpijejo in kličejo sen na ta svet. Boš videl, ti grešnik, kako bo hudo, ker na svetu si storil premalo dobrot. Se boš tresel kot šiba, še bolj kot ta prof.

Prav tako gredo na praznik Vseh svetnikov ali na vahte otroci v Brdih, na primer v Medani, že na vse zgodaj k posestnikom nabirat »hlebece«, to je »vahten« kruh z grozdem. Na Vse svete dolgo zvonijo za verne duše. Takrat gospodarji po kleteh pokušajo vino. Pravijo, da »pijejo za verne« (Nadažje, ranje na G. str.)

DVE IGRİ

Po vsestranskih ovirah, ki so krajevne-ga »demokracičnega« izvora, se je škocijanski igralski družini le posrečilo 20. oktobra postaviti na oder dramo »Razvalina življenja«. Mnogo dela, požrtvovalnosti, potrpljenja in vztrajnosti je bilo treba, preden je bila igra zrela za oder. Ko je bilo tudi to gotovo, so se začele težave z odrom. Oder je bil last društva »Almrausch«. Niso se mogli sporazumeti. Društvo »Almrausch« si je naprtilo nepotrebno delo in oder podrlo, njegove »kosti« pa ležijo sedaj v dvorani in čakajo »vstajenja«. Za bolnikom, ki je umrl za posledicami politične nadehu ni nihče žaloval, najmanj pa škocijanska igralska družina. Postaviti »Razvalino« na razvalino je res umetnost. Toda škocijanski igralci so bili taki umetniki. Iskali so gostoljubno streho, kjer bi jih sprejeli in jo končno dobili pri Pukartu. Hitro so postavili oder in težave so bile premagane.

Dramo »Razvalina življenja« je spisal Franc Finžgar, znani slovenski pisatelj, znan po svojih delih in predvsem po romanu »Pod svobodnim soncem«. Škocijanska igralska družina se je s to igro postavila pred težko nalogo. Igra je težka in zahteva od igralcev ne samo duhovne poglobitve, temveč tudi igralsko spretnost in sposobnost. Napetost igre se stopnjuje in doseže višek na koncu, ko mož v pijanosti in ljubosumnosti zadavi svojo ženo.

Na splošno je igra prav dobro uspela in so igralci uspešno rešili svoje vloge. Igrali so sledeči igralci: Kmet Urh, Pivpivnik Peter, ki je bil od vseh igralcev precej boljši in je svojo vlogo odlično odigral. Znal se je popolnoma vživeti in bil v vseh dejanjih enako dober. Izvrstno je podal lik in kretnje starega Urha in znal ustvariti prepričevalno vlogo stiskača, po zemlji in denarju hlepečega očeta. Ko gre za usodo njegove lastne hčere, pa le pokaže srce. Prizori med njim in hčerko so bili pristni in naravni. Prizore v katerih prikazuje barantača, je z doživljem prikazal. Postavil je na oder resnično hudobno pristnega kmečkega grabeža.

Njegovo hčerko Lenčko je igrala Fini Jelnicar. Njena vloga je bila prav tako težka kot Urhova, saj je polna duševnih pretresov, razočaranj ter bridkih spoznanj. Njena naloga je bila pokazati mlado, neizkušeno dekle in končno prodano, nad življenjem razočarano ženo. Pr-

vo se ji je bolj posrečilo, drugo manj. Opaziti je bilo pomanjkanje prehoda, ko se iz dekleta razvije v ženo. Manjka stopnjevanje tistega razvoja, ki ga narekuje življenje. Premalo maščevanja je bilo v njeni igri. Nekateri prizori (med Mico in rejenko Toniko) so bili prav dobri. Manj prepričevalni so bili ljubezenski prizori, pri katerih so se vsi igralci nekam nerodno in sramežljivo počutili. Če njeno igro razčlenimo na posamezne prizore, je treba reči, da je bila dobra. Ne tako glede dinamike. Človek ima občutek, da obstoji njena igra iz posameznih kosov, zato trpi celotna podoba njenega lika. Prizori med očetom in njo so bili boljši kakor pa med možem in Florjanom. Sosega Martina je igral Picelj Franc. Zanj velja približno isto. V prvih dveh dejanjih je bil boljši, v zadnjem je popustil. Pokazal je premalo propalosti, premalo brezbriznosti do svoje žene. V zadnjem dejanju, kjer bi moral prikazati čisto propadlega in zapitega človeka, je bil premehak in premalo surovo odločen. Rejenko Tono je igrala Kraznik Marica. Njena igra je bila dobra. Prav dobra je bila v prizoru z Martinom in Urhom. Sosed Florjan — Ahačič Alojz, se je zdel nekam preveč obziren in vljuden. Njegova igra je v bistvu sledeča. »Jaz pa ne morem nič, pojem kot tič«. Pokazal je za ves svet premalo brezbriznosti, kar igra zahteva. Odličen pa je bil v prizoru, ko mu stavi pogoj, naj odide drugam. V tem prizoru je popolnoma zajel sliko zaljubljenega upornika. Vedno vselega in okroglega sosedu Sivka je pokazal Rehberger Janez. Poleg Urha je bil on najboljši igralec in mu take vloge ležijo. Stoodstotno je zadel podobo vaškega veseljaka, ki je pod copato svoje boljše polovice. Bil je v vseh prizorih naraven, njegova igra je bila dovršena. Tretji najboljši igralec je bila Mica — Trobelj Pepca. V kratkih treh prizorih je popolnoma zadela jezиковo babo.

Na splošno je bila igra za naše razmere zelo dobra. Opozoriti bi bilo samo na nekatere stvari. Igralci so bili nerodni in nekam napačno sramežljivi pri ljubezenskih prizorih. Upamo, da sicer niso tako nerodni. V igri je treba pokazati vse tako kakor je, naravno, kakor se sicer v vsakdanjem življenju obnašaš. Zdi se tudi, da so bili vezani preveč na besedilo in niso zato osredotočili svoje pozornosti igri, kar

je prvokrat čisto razumljivo. Potem je bilo opaziti, da ne obvladajo popolnoma prostora in včasih se je zgodilo, da igralec ni vedel kaj početi, ko je bilo njegovega besedila konec. Igralec naj se zamisli v svojo domačo hišo, kako se tam obnaša in dela, kadar nima več kaj povedati ali pa poslušati druge, ki pripovedujejo. To niso nepremagljive stvari in jih bodo igralci prihodnjic lahkoto premagali.

Pred igro je spregovoril domači župnik in ljudem v kratkih besedah razložil vsebino igre. Med drugim je povedal, da do sedaj ni bilo časa za igre ker je bilo preveč dela, sedaj pa jih je Prosvetna zveza povabila. Mislili da so igrali v šoli, pa so nastale težave. Čas bi bil, da bi se takim stvarjem ne dali zapeljivati, ker bi bilo lepše živeti v miru. Končno je ljudi povabil na predavanja, ki bodo v okviru Prosvetne zveze.

Sledil je prizor »Slepec«, ki sta ga odigrala Wutte Jože in Količ Nežika. Prizor je predstavljal fanta, ki je po zaslugi hudobnega fašizma izgubil dom in se vrnil po izgnanstvu slep domov. Prizor je bil ganljiv in ljudje so bili zadovoljni, ker so spet enkrat lahko izrazili svoja protifašistična čustva. Med odmori je prepeval domači pevski zbor narodne pesmi in so ljudje tudi tukaj prišli na svoj račun. Ljudje je prišlo mnogo, tako, da je bila dvorana premajhna. Ti so prišli na svoj račun preteklo nedeljo, ko so škocijanski igralci igro ponovili.

Za maskiranje je poskrbel g. Potisk, brivec iz Sinče vasi. Maska Urha je bila odlična, dočim druge niso bile tako posrečene. Zlasti pri Lenčki je bilo to opaziti in zato je tudi njena igra na zunaj trpela. To je bilo posebno vidno v tretjem dejanju. Za režijo je poskrbel škocijanski kaplan.

Z igro in igranjem smo bili zadovoljni in upamo, da se spet kaj kmalu vidimo.

Pri ponovitvi 3. novembra so igralci v marsičem popravili igro. To velja zlasti za Lenčko, ki je bila neprimerno boljša. Med odmori je pri ponovitvi prepeval šentviški moški zbor koroške narodne pesmi. Prišlo je kakih dvajset mladih fantov in so tako krasno peli, da je človek kar gledal, od kod se je ta mladina vzela.

V nedeljo 3. novembra je bila pod okriljem Prosvetne zveze še ena igra. Igralska družina iz Sveč je v Šmihelu igrala dramo »Raztrganec«, katere vsebina je zajeta iz časov narodno osvobodilnega gibanja. Za igro je vladalo veliko zanimanje in je bila dvorana pri Šercerju mnogo premajhna, da bi mogli vsi k predstavi. Mnogo jih je moralo oditi s tolažbo, da bodo prišli na vrsto drugič. Ljudje so z velikim zanimanjem sledili poteku igre. Predstava se je končala s pesmijo »Hej Slovenci«, ki je v ljudih sprostila narodna čuvstvovanja in nekateri se je spominjal časov ko je bila ta in vsaka slovenska pesem najstrožje prepovedana. Če bi si kdo upal pod nacističnim režimom zapeti to pesem bi bil takoj za glavo krajši, tak zločin je bil, če je Slovenec zapel svojo narodno pesem ali svojo narodno himno. Igralci so res odigrali svoje vloge kar dobro in gledalce s prepričevalnim igranjem nad vse zadovoljili.

ŠMIEHEL NAD PLIBERKOM

Praznik Vseh svetnikov smo obhajali v največji pobožnosti in prisrčnem spominjanju naših nepozabnih rajnih. Dopoldne je bila slovesna sveta maša, pri kateri je nenavadno mnogo ljudi sprejelo svete zakramente. Popoldne je bila na grobeh velika svečanost in je na pokopališču kar mrgolelo ljudi. Okrog štirih je pričelo deževati in ljudje so se razšli. Zvečer je bil krasen pogled na pokopališče, kjer so gorele neštevilne lučke v spomin rajnim in prosile za njih večni mir in pokoj.

Dela imamo kar dovolj. Malo nas ovira deževno vreme, ki traja osem dni. Pa je kar prav tako, ker drugače bi bili ljudje v stiski za vodo in tudi mlinarji bi bili v skrbeh. Drugega posebno novega ni. Kadar bo spet kaj, se bomo že oglasili.

VETRINJ PRI CELOVCU

V Vetrinju so roparji napadli nekega vrtnarja, ubili njega in dekle, ženo pa težko ranili. Po prvi svetovni vojni se je v Vetrinju dogodil isti slučaj. Neka kmetica v Vožnici pri Vetrinju je prodala posestvo, izkupiček pa shranila doma. Nekdo je to izvedel, jo ponoči ubil in denar pobral. V letošnjem slučaju sta zaradi 4 tisoč šilingov izgubila dva življenja, eden pa je bil težko ranjen.

Najpametneje je, da denar naložiš v dobri hranilnici, ki ti daje zanj še obresti. Slovenci lahko vlagajo svoje prihranke v Slovenski posojilnici v Celovcu, ki je odprta vsak četrtek in soboto.

Več jezikov znaš — več veljaš!
Oglejte si
novo rusko vadnico
»RUSISCHE SPRACHFIBEL«
Naročila: F. Legat, Celovec,
Gartengasse 8

GALICIJA

V torek smo imeli pri nas lepo domačo slovesnost. V farni cerkvi sta se poročila Marija Urank, roj. Lušnik in Janko Urank, dipl. trg. iz Encelne vasi. Zenin izhaja iz dobre slovenske družine, ki ji kakor mnogim drugim, tudi z Dachau-om niso prizanesli, nevesta pa je iz poštene Lušnikove družine v Galiciji. Poročil ju je škocijanski kaplan, ki je v poročni obred upletel lep in ganljiv nagovor. »Ohcet« je bila pristno koroška in so se tako »camar« kakor tudi svatje potrudili, da je šlo vse po načrtu. Večer je bil prav prijeten, posebno še, ker so godci tako neutrudljivo igrali. Seveda tudi plesalci niso zaostajali, ker sicer ne bi bili Korošci.

Obžalovanja in obsojanja vredno je le to, da tudi ob tej priliki nek šovinist ni mogel prej domov, da je napadel Plešnikovega Franca iz Gorič, ker je na ohceti pel slovenske pesmi. Sicer je bilo pa vse prav lepo in domače. Naj ob koncu še izrazimo mlademu paru iskrene čestitke in obilo sreče v zakonu.

OKOLICA CELOVCA

Posestniki iz mestne okolice poročajo, da jim je, ko je nastopil minule dni nepričakovan mraz, zmrznilo veliko krompirja. Ljudje krompirja niso imeli spravljenega v kleteh, ker je bil namenjen za oddajo. Tudi ni nihče v tako zgodnjem času pričakoval takšnega mraza. Zmrzli krompir se sedaj ne da več hraniti in bi ga morali takoj porabiti. Kako pa? To bi tudi mi radi vedeli. Spominjamo se pa pregovora, ki pravi, da je v velikem kupu vedno več gnilobe kot v majhnem. Čemu potem taka centralizacija živil, ko nima od tega koristi ne posameznik, niti država.

RZENICE PRI VELIKOVCU

Pri Fajniku imajo mladega delavca, ki je prišel pred kratkim iz vojnega ujetništva. Na žalost je fant precej velik in brez obleke, ki mu je pa nihče ne more dati. Gospodar, ker je nima, trgovec pa zato, ker fant ne prinese predpisanega nakazila. Kaj neki si more misliti tak mlad človek, ki je žrtvoval svojo mladost za krist in udobnost drugih, za plačilo pa vkljub poštenemu delu ne dobi niti nujno potrebne obleke. Čudno je človeku pri srcu, ko gleda obleke in blago v trgovskih izložbah, sam pa jih ne more dobiti. Ali ni razstavljanje blaga, ki pa je ob splošnem pomanjkanju nedosegljivo, nezdravo izzivanje, če ne norčevanje?

MOHLICE

V letošnjem letu nam smrt v naši fari ni storila preveč hudega. Do oktobra je umrla le ena žena, stara Kukovnikova mati, ki jo je že dalj časa mučila bolezen. Umrla je 29. junija.

Pretekli mesec pa se je neusmiljena smrt pri nas skoro udomačila.

Dne 6. oktobra je umrl 64 letni Jaričev oče, Simon Pirčer, ki smo ga vsi zelo radi imeli, ker je bil vedno tako dobre volje. Bil je tudi zelo izobražen. 14. oktobra je umrla Marija Bleiberžnik po domače Štefanova mati, stara 60 let. Bolehala je več let in poročilo, da je v Italiji padel njen sin Kristelj, ji je zadelo smrtni udarec. Rajna je bila vzgled pridne kmetice in požrtvovalne matere. 30. oktobra pa nas je za vedno zapustila Homarjeva mati, Marija Sorger, stara 75 let.

DVOR PRI ŠMIEHELU

V naši vasi razsaja huda bolezen. Pet fantov in deklet je zbolelo na srcu in ker se temu, ne da drugače pomagati, se bodo vzeli, da bodo spet zdravi in da si bodo prahrnili korake, ki jih morajo sedaj delati, da si hladijo vroče srce. V ponedeljek se je začelo. Na ta dan sta si obljubila pred oltarjem večno zvestobo Šumnik Janez, po domače Uhlno Anzej iz Dvora in Miklauc Marica, po domače Kramarjeva tudi iz Dvora. Zenin je daleč okrog znan kot izvrsten pevec in je član pevskega zbora Libuče-Pliberk-Dvor. Vsi njegovi sobratje, pevci in pivci mu želijo kar največ sreče na novi življenski poti in upajo, da ga njegova mlada ženka ne bo ovirala, da ne bi še naprej hodil na pevske vaje. Drugi pari še čakajo. Kadar bo spet neka poroka vam bomo že sporočili.

NOVA RUSKA VADNICA

Pred kratkim je izšla v samozaložbi sestavjalca nova ruska vadnica z naslovom »Rusische Sprachfibel«, ki jo je spisal ravnatelj Fr. Legat. Knjiga bo izhajala v zvezkih in to na vsaka dva meseca po eden. Ker je cirilica večini nekaj neznanega, primitivnost teksta gotovo ne bo nikogar motila, čeprav je prvi zvezek po slikah, pa tudi besedilo primernejši za šolo, kot pa za odrasle. Knjiga je delana po vzorcu slovenskih šolskih knjig, ki jih je sestavil g. Legat, le da je snov nekoliko bolj zgoščena ter začetnika popolnoma primerna.

Novo rusko vadnico lahko dobite v knjigarni Leon (Obst Platz), pri Worsch-u (Neuer Platz), ali pri založniku samem Gartengasse 8/I, št. Rupert, Celovec.

LJUDSKI OBIČAJI OB PRAZNIKU

VERNIH DUŠ

(Nadaljevanje s 5. str.)

ne duše.« Sploh je navada v Brdih, da so zadnji kozarci vedno njim v spomin.

Nekoč so posebno na Ptujskem in Krškem polju zelo pogosto peli ob takih priložnostih pesem o »Žegnanem britofu«. Besede in njih oblike pričajo o davnem nastanku pesmi. Glasi se takole:

O enem vrtil peti čen,
kdor hoče moj glas slišat,
je pripravljen vsem ljudem,
van hočem ga zagvišat.
Oj kejkjo ljudi tan leži,
ki nismo jih poznali;
sno tejkjo znanec tja spremili

Glih ta mi
bomo vsi
tja prišli.

Tam ni štimanja ne časti,
nobenega špitira;
gospod pri petladi leži,
nobjeden si ne zbira.

Tud bahač
ni drugač
kak beruč.

Vsi ortnili so spisani,
vse bode dokončano;
ljudje, s sveta zbrisani,
tan majo temno jamo.

Vsak mora umret
da najpred
pride v red.

Fantiči tiho ino deklice
pri starših tan ležijo;
otroci mladi kakor rožice,
njih trupla tan prhnijo.

Glih tak glas
kliče nas
vsaki čas.

Njih trupla tan počivajo,
al kje so v njih dušice
al svetga raja vživajo
al pa trpijo vice?

Tak smo mi
dolžni vsi
prosit zanje!

Skrbimo za tisti čas,
(k) da nas bojo pokopali,
da bi na trobente glas
veselo gori vstali;
da bi na sodnji dan
prišli tan
na desno stran.

Te narodne pesmi govore o živi veri našega ljudstva, veri v nesmrtnost duše. Na drugi strani pa tudi navezanost, ljubezen na svoje najozjše domače. Mnogo mislijo zanje, mnogo govore o njih, čeprav so že mrtvi. Po nekaterih krajih v Slovenskih goricah imajo navado, da z grobov dvigajo grude prsti, jih poljubljajo in polagajo spet nazaj na grob. S tem pač simbolično izražajo ljubezen do svojcev, ki so v grobu. Večera pred Vsemi svetimi in Vernimi dušami pa sta vsa posvečena rajnim. Govore o njih, pripovedujejo o spominih na nje in molijo za nje. Ta dva večera sta polna skrivnosti. Babice in dedje vedo čudežne stvari, ki se gode o polnoči Vernih duš ali pa v noči pred tem praznikom. Vedo povedati, da so prav gotovo že ljudje videli duha tega in onega pokojnika. V otroški fantaziji rode taka pripovedovanja strahotne predstave strahov, ki ne zginejo povsem niti takrat, ko dorastejo.

Še iz poganskih časov se je ohranil marsikak običaj, ki nam razodeva vero naših prednikov v nesmrtnost duše in obenem veliko skrb svojcev, da svojim dragim kakor koli olajšajo trpljenje na onem svetu. Na ptujskem polju pustijo na mizi vse jedi in liter vina, ker bodo, pravijo, ponoči prišle duše jest in pit. V Beli krajini, n. pr. v Drašičih gredo gospodarji tudi v klet in odvijejo prešo, da bi se rešila duša; če je morda katera zašla sem. J. P.

OPOZORILO PRED NAKUPOM UKRADENEGA BLAGA

V Celovcu je bil izvršen vlom v moje stanovanje, in ker domnevam, da bodo skušali tatovi zamenjati obleke in perilo na deželi proti živilm, opozarjam in prosim vsakogar, pri katerem bi se kdo zaradi zamenjave oglašil, da v slučaju, ako se ponujeno blago strinja z mojim popisom, to javi najbližji žandarmerijski postaji. Ukradeno mi je bilo vse, kar sem posedovala: 1 vojaški plašč, en moder ženski zimski plašč, 1 kmečka obleka, črna z vtkanimi planinskimi rožami, dve suknji (črna in rujava), bela platnena halja, polletna obleka iz težke svile s cvetličnim vzorcem, črna volnena jopica s pisanim ovratnikom, 1 kovčeg perila, 1 par čevljev, 6 vojaških kocev, 1 rdeča odeja, razen tega 1 vojaški lesen in en navaden kovčeg, 1 budilka in 2 kg mila.

Gnoj in gnojenje

Bog je ustvaril zemljo,
o zemljico...

Oj zemlja, zemlja, ti krušna mati naša! Leto za letom nam daješ naš vsakdanji kruh, pa kako slabo ti to vračamo. Saj si tako skromna, z malim zadovoljna, pa niti s tem ti ne postrežemo vedno, kar neobhodno potrebuješ, da ohraniš svojo rodovitnost in moreš še nadalje hraniti ta ne-hvaležni svet. In kaj rabiš, kaj pravzaprav potrebuješ? Ej, tako malo, tako bore malo: smotreno obdelovanje in pa gnoja, res zadostno množino dobrega gnoja! Kako malo je vendar to v primeri z obilnimi pridelki, ki nam jih daješ tako radodarno vsako leto. Potrebuješ si, neverjetno obzirna do ne-hvaležnega človeštva in dolgo ne odrečeš. Toda če vedno le daješ, ne dobiš pa nič ali pa mnogo premalo in za tebe neprimerno končno le tudi ti odrečeš. Odrečeš, pa ne ker nočeš več, ampak ker kratkomalo ne zmoreš več. Potem pa se ne-hvaležni svet le prerad še jezi nate, namesto da spregleda, da uvidi storjeno ti krivico in ti nudi vsaj to, kar res neobhodno potrebuješ. Iz nič ni nič, pravi že star pregovor, in tudi največja ter še tako polna skleda se bo končno le izpraznila, če boš samo jemal iz nje, dodajal pa nič.

Bili so časi, ko smo iz zemlje res samo jemali, pa nič dodajali. Toda ti časi so v naših krajih minuli. Bilo je to tedaj, ko si imel na razpolago zemljo, kolikor si hotel in nisi bil navezan samo na tistih nekaj oralov njiv, kakor si danes. Tedaj je človek pač posejal kos zemlje enkrat, dvakrat ali morda tudi večkrat, kakor hitro pa je videl, da je pričela pešati, jo je pustil, da se odpočije in nabere novih sil, medtem pa se je preselil s svojim kmetovanjem pač na drugi kos. Ponekod v takozvanem novem svetu, kjer je zemlje še vedno dovolj, baje delajo tako tudi še danes. Pri nas pa moramo zasejati leto za letom, da, desetletje za desetletjem, da ne govorimo že o stoletjih, ene in iste kose zemlje, pa se moramo zato že potruditi, da ohranimo zemlji tudi pri tem načinu kmetovanja njeno rodovitnost. In gre, tudi to gre, samo pametno gospodariti je treba, pa bo tvoja zemlja ohranila trajno svojo rodovitnost.

Kaj pa je treba naši poljedelski zemlji, da bo ohranila svojo rodovitnost? Rekli smo že, da jo je treba smotreno obdelovati in pa zadostno gnojiti z res-účinkovitim vsestranskim gnojlom. Pravzaprav to ni mnogo, res ni mnogo in vendar je to vse!

O obdelovanju zemlje smo se že menili nedavno, ko smo pisali o globokem jesenskem oziroma zimskem oranju. In to je temelj obdelovanja zemlje sploh: Ni pa še vse, vendar pa vse, kar je bilo, oziroma je še treba storiti sedaj pred nastopom zimskih mrazov. Zima trka na duri in zemlja se pripravlja k počitku. Spomladi šele jo bo treba obdelovati dalje in tedaj se bomo že zopet tudi o tem še naprej menili.

Drugeče pa je z gnojenjem. Pripravljati potrebni gnoj moramo skozi celo leto in prav sedaj pozimi je najboljši čas, da se tej zadevi enkrat res temeljito pomenimo ter vse potrebno pripravimo in uredimo. Zato pa bo naš pameten slovenski

kmetič pozorno prebiral te člančice enega za drugim, saj se gre za rodovitnost njegove ljubljene grude, za njegovo najbolj bistveno korist.

*

Kako zanimivo je vendar tole kroženje snovi v naravi. Dejansko ne gre nikdar nič v izgubo in tudi nič ne pride zraven. Je to le neko kroženje ter presnavljanje in nič več. Edino, kar človek more storiti pri tem, je, da do gotove meje lahko vpliva na cel potek in ga usmerja v svoj prid.

Ali ni to zanimivo? Poseješ n. pr. 100 kg pšenice. Vsako poedino zrno v zemlji oživi, vzklali, odžene biljko, ki zopet stori klas z številnimi zrni. Tako iz 100 kg, ki si jo posejal, pridelala 1000 pa tudi 2000 kg pšenice. Odkod se je to vzelo? V enem zrnu ni bilo dvajset novih. Če hočeš zgraditi hišo, moraš imeti gradivo k temu. In če malo pšenično zrno hoče stvoriti biljko z številnimi novimi zrni, tudi potrebuje k temu gradivo. Odkog ga dobi? Iz zemlje, prijatelj moj dragi, iz zemlje! V malem zrnu je gradiva le toliko, da odžene biljko, ta pa je že opremljena z vsem potrebnim, da črpa iz zemlje potrebne snovi, ki jih rabi za svojo rast in razvoj, da odraste, dozori in obrodí.

Prav! Samo 100 kg pšenice smo vrgli na njivo, potem pa odpeljali z nje 1500 kg zrnja, pa še obilico slame. Gradivo za vse to je bilo vzeto iz zemlje, iz naše njive. In dokler bo v zemlji tega gradiva dovolj, bo njiva rodila, ko ga bo zmanjkalo, bo pa rodovitnosti konec. Zmanjkati pa ga prej ali slej mora, kajti četudi je naša njiva še tako velika skleda, se v doglednem času le mora izprazniti, če bomo samo jemali iz nje in nič dodajali.

Seveda, če bi njivo zasejali le eno leto, potem pa ji dali tri ali štiri leta in več počitka, predno bi jo zopet zasejali, v tem primeru bi zemlja še ohranila svojo rodovitnost, četudi bi samo jemali iz nje in nič dodajali. Zemlja namreč ni samo skleda ampak tudi kuhinja, v kateri se potom razkrajnja pripravljiva gradivo oziroma hrana za rastlinsko rast. Če ima torej zemlja po eni žetvi dovolj časa, da potom razkrajnja, sama pripravi dovolj novega gradiva ali hrane, ji tega ne bo treba dodajati. Seveda

pa ne zmore zemlja vsega v nekaj dneh ali mesecih, temveč potrebuje k temu več let. Če pa zemljo že zopet zasejemo, ko smo komaj pospravili žetev z nje, ej, tedaj si-roti pač ne bo utegnila pripraviti sama dovolj novega gradiva, pa bo zato njena rodovitnost vedno bolj pešala ter končno popolnoma odpovedala če bomo le jemali iz nje in nič dodajali. Če obdelujemo stalno isto zemljo, ji moramo potrebno gradivo torej dodajati. To pa storimo kaj lahko, ker imamo kaj dodajati. V kroženju snovi je namreč tudi za to poskrbljeno.

Rekli smo že, da je kroženje snovi v naravi res zanimivo. Posejali smo 100 kg pšenice ter jo pridelali 1500 ali 2000 kg in še slamo. Gradivo za vse to izvira iz zemlje. Zrnje in slamo porabimo potem za hrano ali krmo, toda človeško in prav tako živalsko telo ne porabi vsega do zadnje smeti, temveč znaten del zopet izvrže kot za telo nepotrebno hranilo in gradivo. To so odpadki, ki zopet spadajo nazaj v zemljo, kajti če jih ne more porabiti telo, jih prav dobro lahko porabi zemlja kot gradivo za novo rastlinsko tvorbo. Bogu, kar je božjega in cesarju, kar je cesarjevega, so rekli včasih, pa še zemlji, kar je njenega, je pristavil k temu pameten oratar! Po pravih kroženja snovi mora vse, kar je prišlo iz zemlje, zopet nazaj v zemljo, torej ne samo telesni izpadki ali živalsko blato, temveč tudi preostala slama, listje, vresje ali slično, kar prehodno porabimo za steljo, vse skupaj pa nam da potem gnoj. Da, in gnoj, v prvi vrsti hlevski gnoj je tisto, kar moramo dodajati zemlji, v obliki gnoja ji vračamo odvzeto rastlinsko gradivo, z gnojem in gnojenjem torej ohranimo rodovitnost naše zemlje, ter jo lahko celo še izboljšamo.

Prav, toda kakor Pikovemu Ludviku iz Brezovice in prav gotovo tudi tebi, prijatelj, ni vseeno, kakšno kosilo ti postavi žena na mizo, tako tudi zemlji ni vseeno, s kakšnim gnojem ji gnojiš. Gnoj je pač gnoj, bo rekel kdo, žganci so pa žganci. Pa ni res tako. Beučeva Francka skuha dosti boljše žgance kakor pa Stinetova Lucija, to trdi vsak, ki jih je pokusil, in prav tako je tudi z gnojem. Ni vseeno, s čim gnojiš, kdaj in kako. Zato pa se bomo o vsem tem še izčrpnost pomenili. Za danes pa naj bo dovolj, nadaljevali bomo zopet prihodnjic. Tenč

OSKRBOVANJE KMEČKEGA LJUDSTVA

Zima je pred durmi. V mirnih časih je prišel kmet te dni v trgovino in nakupil za družino ter posle blago in čevlje ter druge potrebščine. In danes? Pred dnevi je prišel kmet iz okolice Gradea v Celovec in pripovedoval, kako na štajerskem manjka obutve. Položaj postaja že kar neznošen. Nekateri dobe nakazilo, drugi ne. Dotični ni imel čevljev, zato si jih je moral preskrbeti. Na preskrbovalnem uradu ni dobil nakazila, pač pa ga je od nekoga za 250 šilingov kupil. Na nakazilo je kupil nato čevlje za katere je dal v trgovini 25 šilingov. Tako ga en par čevljev stane 275 šilingov, za kar mora prodati 400 kg pšenice. V rednih razmerah je bila ista količina pšenice vredna 80 šilingov, čevlji pa dvajset. Kako se morajo pri takih razmerah še nekateri čuditi, da so kmetje in kmečki delavci nezadovoljni in da ne marajo oddajati živil. Nujno je, da naredi tu oblast odločne korake in zaščiti že itak propadajoče kmečko gospodarstvo.

DOMAČA OBRT IN UMETNOST

V Nemčiji pripravljajo zastopniki raznih škofij nov katekizem, ki ga bo po vsej verjetnosti dobila tudi naša škofija in s tem koroški Slovenci. Knjiga bo tudi ilustrirana, vendar ne z barvanimi podobami, temveč le s tušem. Slučajno nam je prišla v roke tiskovna pola tega katekizma, ki je izšla pri Herderju. Podoba je narisan nek nemški »umetnik«, ki pa je živali na njej tako nepopolno in površno narisal, da bi bila risba še za šolsko razstavo preslabša.

Slovenci bomo morali gledati, da bomo dobili svoj katekizem, ki nam ga bo ilustriral domačin, da bo knjiga res lepa celota in ne izumetničena kracarija. Kako lepe so bile nekoč ilustracije Mohorjevih knjig, ki jih je delal Vaupotič. Koželj ali Cotič. Mislite, da danes ne bi našli več takih ljudi?

jitve in nadzorstva, ki omejujejo uvoz v Egipt, razen tistih, ki so v zvezi z državami, ki imajo visoko valutno vrednost, kakor so n. pr. Združene države in Svica.

Argentinska vlada je naročila pri britanskih ladjedelnicah 10 hladilnih ladij.

Zavezniški odbor za Porurje je sprejel britanski predlog za 20 odstotno povišanje mezd nemškimi rudarjem. Nove mezde bodo stopile v veljavo 1. decembra.

Ameriški urad za cene je ukinil nadzorstvo nad cenami vseh živil in pijač razen sladkorja in sirupov.

Poročevalec francoskega finančnega ministrstva je označil vse vesti ki krožijo o novem razvrstjenju francoskega franka, kot izmišljene.

„Export-Import Bank“ v Združenih državah je Turčiji nakazala posojilo v znesku 25 milijonov dolarjev. Turčija bo posojilo uporabila za modernizacijo železnic in industrije.

Španska vlada je privolila v pogajanja za likvidacijo nemške imovine v Španiji z ameriški, britanskimi in francoski zastopniki pod pogojem upoštevanja morebitnih zneskov, ki bi jih Nemčija dolgovala Španiji. Španija pa meni, da se Sovjetska zveza ne more udeležiti pogajanj, ker ni zastopana v Madridu.

GOSPODARSTVO

V mesecu septembru se je proizvodnja premoga v zahodnji Nemčiji nekoliko dvignila in dosegla 207.000 ton na dan, kar pomeni 3500 ton dnevnega poviška v primeri s proizvodnjo v mesecu avgustu. Kljub vsemu pa današnja proizvodnja znaša samo 44% predvojnne proizvodnje, čeprav znaša število zaposlenih rudarjev 73% števila pred vojno zaposlenih.

Ameriška vlada je odobrila Švedski prodajo 50 lovskih letal tipa „Mustang“. Vlada je pooblastila ameriški urad komisije za likvidacije v tujini v Parizu, da izvrši prodajo s popolno opremo; za vsako letalo bodo Združene države zahtevalo po 3500 dolarjev.

Zaradi povišanja stroškov proizvodnje je južnoafriška proizvodnja zlata v nevarnosti, da bo morala ustaviti delovanje. V zadnjih šestih letih in pol so se stroški dvignili za 38 odstotkov, medtem ko se je cena zlata dvignila le za 15 odstotkov.

V Veliki Britaniji je silno porastla gradnja trgovskih ladij. Na koncu septembra je bilo v Veliki Britaniji in Irski v gradnji 1.874.000 ton trgovskih ladij, kar predstavlja najvišje po letu 1922. Veliki Britaniji sledijo v gradnji ladij Združene države s 354.000 tonami, Švedska z 241.000 tonami, britanska dominioni s 199.000 tonami, Nizozemska s 166.000 tonami.

Egiptska vlada je ukinila skoraj vse ome-

14.

Razgrnila je predenj. Na vrhu so ležali povihi, na drobno zviti. Jernej je enega vzel v roke in ga nerodno prekladal.

Brez besede ga je položil nazaj. Potlej je nenadoma vstal in stopil proti vratom. »Pogledati moram, kako je s konji. Da nista vrgla detelje pod jasli.«

Rotiji se je zdelo, da je to samo izgovor in je s tresočimi rokami zavojček zavila nazaj. Tako kakor ga je prodajalka, ga ni znala. Kar približno ga je povezala z vrstico. Za na sani bo že držalo.

Ko se je Jernej vrnil, je bil videti bolj resen.

»Kar toplo je zunaj. Ko bova spila, bova šla precej na pot. Pod večer bo mrzlo.«

Natočil je kozarec sebi in Rotiji. »Pij vendar, saj si menda še kar pri prvem kozarcu.«

»Ne smem preveč, se mi bo poznalo«, se je otepala, pa vendar nagnila, da bi Jerneja ne užalila.

Proti drugi uri sta se odpravila. Jernej je okomatal konja in pripravil sani. Vrečo v kateri je bilo še nekaj sena, je ponudil za sedež Rotiji, ki se je bila zavila v ogrinjalko. Čeprav je sijalo sonce, je bilo v gostilni vendar toliko vroče, da jo je zdaj zunaj kar mrazilo. Jernej je obesil na ročico nabasano torbo.

»Tudi jaz sem nekaj kupil, toda ne, pokazem še precej.« Zvito se je nasmehnil, počakal, da se je Rotija pošteno usedla, potlej se je še sam spravil na sani in švrknil po konjih.

Rotija je z ogle videla natakario, ki je stala na zadnjih vratih in se zaničljivo

Rotija
Povest

Spisal Karl Mauser

smejala. Kar odleglo ji je, ko je bila Radovljica za njima.

»Ljudje so povsod enaki«, je grenko pomislila. »Nekateri te kličejo z gospo, drugi se ti skoraj v obraz smejejo. Najlepše je še v Jelovci, ko nikogar ni.«

Konji so od začetka tekli, potlej pa so prešli v korak, da so se sani prijetno zibale.

Od snega se je bleščalo, da je vid je malo. Rotije ni prav nič zeblo. Ko so prišle sani v samoto se ni mogla premagati, da bi na glas ne izrekla svoje misli:

»Hvala Bogu, da greva spet nazaj.«

Jernej je švrknil po konjih, da je morala Rotija zagrabiti za ročice. Med govorenjem sta bila kar hitro pod Jelovco. Konja sta pričela stopati navkreber. Med smrekovjem je bilo hladno. Sonca ni bilo več in senca so legale čez zasneženi kolovoz.

»Hm, torbe ti še nisem pokazal«, se je nenadoma zasmejal Jernej. »Miklavža sem srečal, pa sem mu kar koj naročil, da ne bo hodil v Jelovco.«

Ovil je vajeti okrog ročice in vzel torbo v naročje. Rotija se je v radovednosti sklonila naprej.

Na vrhu je bilo nekaj drobnih pomaranč, mandarin. Te je Jernej koj stresel Rotiji v naročje. Potlej so prihajale na dan

vsemogoče stvari. Bonboni, zavitek piškotov, nogavice in majhna broša z zelenim karnom.

»Veš kaj, kar vso torbo boš vzela. Jaz zdaj ne bom lazil v bajto. Po torbo bom že prišel.«

Rotija se kar ni mogla znajti. Začudeno je gledala v darove in ni vedela ali bi sešla po njih ali bi jih odrinila od sebe.

»Menda ne boš taka, da bi ne vzela?« je bil Jernej užaljen. »Nalašč zate sem vse to kupil.«

»Ne smel bi, Jernej. Marjeti ni prav, da sva toliko skupaj.« Sama ni vedela, kdaj so ji besede ušle.

Jernej se je naslonil nazaj in splašeno buljil vanjo.

»Kaj me briga Marjeta«, se je skoraj zadr. »Sam se živim in če bom crkal mi nihče ne bo pomagal, tudi Marjeta ne.«

Zapel je torbo in jo dal Rotiji. Ta jo je brez besede vzela, nato pa zagrebla prste v pomarančo s tako silo, da ji je sok brizgnil po obleki.

Na Martinčku sta se poslovila. Jernejeve oči so bile temne in Rotijo je zaboletla roka, tako jo ji je stisnil.

Marička je že čakala z večerjo. Ves dan je prodajala dolgčas in nikamor se ni vedela vtakniti.

»Da si le prišla«, je bila vsa srečna. Rotija se ji je otožno nasmehnila.

»Kar k večerji, potlej pa spat. Nalašč sem malo bolj zakurila, da te bo spanec prej prevzel.«

Rotija pa vseeno dolgo v noč ni mogla zaspati. Jernejeva torba je ležala na mizi še prav tako, kakor jo je prinesla. Marički je dala dve pomaranči, dve pa si je sama postavila na polico k pogradu. Drugega se ni dotaknila. Tudi zavojčka ni razvila. Marička ni silila, samí se pa ni ljubilo.

NA JAMNIKU

Na svete Barbare dan je znova snežilo, potlej pa se je nebo obrisalo. Rotija in Marička sta imeli dela čez glavo. Rotija je kvačkala jopico za otroka, Marička pa kapico. Obe sta se tako zagnali, da jima ni bilo prav nič dolgčas. Ko je Marička končala s kapico, je pričela kvačkati tudi copatke. Kar razživel se je pri tem drobnem delu.

»Ti moraš biti kar srečna, ko za svojega delaš«, je Marička skoraj zavidala Rotiji. »Kdaj bom prišla jaz nato, pa mi je samo leto manj kot tebi.«

Ni bila lepa in bogata tudi ne. Mati je imela bajto na Jamniku in toliko sveta, da je bilo za krompir, fižol in za nekaj pšenice. Košček gozda, ki je bil na precej nerodnem kraju, jima je komaj kaj pomagal. Moškega ni bilo pri hiši, ki bi se pobijal z drvmi. Brez Maričkinega zasluga bi težko rinihi. Dokler so bili oče, je še kako šlo. Po očetovi smrti se pa kar nista mogli postaviti na noge. Mati so silili Maričko, da bi se poročila, toda Kroparski Janez ji res ni bil všeč. Suh kakor trlica in kozav obraz in mostačal je tako nero-

Vladni sistem v Angliji

(Nadaljevanje)

PARLAMENT

Najpomembnejši organi britanske vlade so narodna zakonodajna oblast, izvršna oblast, ki je odgovorna parlamentu in od ljudstva izvoljene krajevne oblasti v mestih in na deželi.

Parlament sestoji iz Spodnje in Zgornje (Lordske) zbornice. Aktivno in pasivno volilno pravico za Spodnji dom imajo vsi moški in ženske, ki so dosegli 21. leto. Pasivna je osnovana na preprostih in lahko dosegljivih pogojih.

Spodnjo zbornico sestavlja 615 članov, od katerih jih 300 zastopa podeželske predele in 303 manjša mesta in trge. Ostalih 12 prihaja z univerz. Posebnost britanskih volitev je pravica, da smejo visokošolske osebnosti izvoliti iz svoje sredine gotovo število članov parlamenta. Namen tega je, da se da najvišje vzgojenemu delu ljudstva poseben glas v vodstvu javnih zadev.

Sposobnost, ki jo mora imeti kandidat za parlament, ni določena. Tudi ni potrebno, da živi v onem volilnem okraju, kjer nastopa kot kandidat. Vsakdo se lahko sam ponudi za kandidata v vsakem delu dežele, tudi če ni tja pristojen.

Zgornji dom sestavlja 783 plemenitašev (peerov). Med temi je 26 škofov, 16 peerov, ki zastopajo škotsko, 17 peerov, ki zastopajo irsko in nekaj plemenitašev — pravnikov, ki izvršujejo najvišje pravne dolžnosti in katerih plemiški stan traja samo za njihovo življensko dobo.

Nadoblast parlamenta je vogalni kamen britanske ustave. Od leta 1911 pomeni ta nadoblast s strogo pravnega stališča nadoblast Spodnje zbornice. Parlamentski akt iz tega leta določa, da postane finančni zakonski osnutek, ki je šel preko Spodnje, a ne preko Zgornje zbornice, polnomočen zakon v teku enega meseca. Vsak drug zakonski osnutek, ki gre preko Spodnje zbornice v treh zaporednih sejah v teku razdobja, ki ne sme biti krajše od dveh let in katerega zavrne Zgornja zbornica v vsaki teh sej, ravno tako postane zakon brez soglasanja Zgornje zbornice. Na ta način je oblast Lordske zbornice omejena na to, da ima kot poslednji resort pravico zavirati zakonodajo (razen finančne) za razdobje najmanj dveh let.

Dejstvo, da Lordska zbornica nima pravice odločevati glede finančnih zakonov, je velike važnosti. Omejitev pravic Lordske zbornice je pa vendarle manjša, kakor bi človek mislil. S tem, da revidira in izboljšuje, s tem, da predstavlja skupino, kateri mora pripadati gotovo število ministrov, s tem, da je ustvarjalni člen in mesto, kjer se razpravlja, izvaja Lordska zbornica na navadne vladne zadeve znaten in večjih odločilni vpliv.

Dejstvo, da so številni člani veleindustrijalci, admirali, generali, kolonialni guvernerji, ravnatelji družb, veleposredniki, lastniki časopisov in sodniki, ustvarja okoliščino, da je stopil plemiški naslov v Lordski zbornici v ozadje. Da je članstvo sestavljeno na dedni osnovi, pred-

dno kakor obstreljen medved. Marička se je že mislila vdati materinim prošnjam, pa je k sreči Janez sam odjenjal. Leta so tekla, fantje pa na Jamnik niso ravno preveč zahajali. Od rok je vse. Tako je Marička ostala sama. Rotija jo je že dolgo poznala, vendar je za vse njene težave zvedela počasi šele v Jelovci. Torej ima vsaka svoj križ. Kdo bi si mislil kaj takega za Maričko, ko je vedno dobre volje?

»Za vse je čas, Marička. Boga zahvali, da nisi na mojem. Raje bi bila stara teta kakor neporočena mati. Sramote, ki se enkrat skoplje nate, se ne znebiš celo življenja. Več pokore moraš opraviti za enega otroka, ki ga dobiš tako kot jaz, kot pa za deset tistih, ki ti jih Bog da v zakonu. Jaz dovolj skušam. Nobeni ne privoščim tega trpljenja, ki ga samo nosim.«

»Zakaj si pa do Jerneja tako štulasta? Meni se revež prav smili. Priden je, pošten in rad te ima, ti pa si do njega kakor veterica. Danes taka, jutri taka.«

»Jerneja ne bom jaz nikoli vzela. Povedala sem mu že. Ne bom ga vzela in ga ne bom.« Rotija so zagorela lica.

»Res si čudna. Meni je pa všeč. Tako mirnega in spodobnega človeka teško najdeš kot je Jernej. Pa reci, če ni res?«

Rotija ni več odgovorila. Takile pogovori so jo vselej spomnili na Tineta.

»Pustiva to. Jaz samo to rečem, da Jernejeva ne bom. Privoščim mu boljše kot sem jaz«, je rekla čez čas, toliko da se pogovor ni popolnoma ustavil. Potlej sta prešli na navadne stvari.

Minila je druga adventna nedelja, prišla je tretja in tudi po Jelovci je zadišalo po praznikih. Neko čudno hrepenenje je planilo v Rotijo in Maričko kadar je prišel

Hamlet v celovškem gledališču

Že dejstvo, da bodo nastopili angleški igralci, v katerih živi nekaj Shakespearjevega duha, je povzročilo posebno ozračje pred pričetkom predstave. Ni bila to običajna nestrpnost, prej neka tajinstvena napetost. Povprečneži so morda mislili, da ne bodo imeli popolnega užitka pri predstavi radi jezika. Toda človeka z globljimi čustvi, to niti najmanj ni skrbelo. Kdo ne pozna Hamleta — te zgodovinske igre že iz šole? In če ga je imel priliko videti že popreje, tedaj je razumel verze, čeprav ne zna jezika. Pred seboj ni videl igralcev in kulis, temveč dejanje samo in osebe v njem. Njegov duh pa je odplaval nazaj v dobo Shakespearja, dvignil se je iznad sedanjega, takozvanega modernega življenja.

Junak dejanja, ki ga je igral mladi Alec Clunes, je prekosil vsa pričakovanja. On ni igral, temveč doživljal. Hamlet — mladi princ danski, ki je prezgodaj moral spoznati grozoto življenja. Skoraj še otrok, ljubi svoje prijatelje in bi se najraje igral z njimi, a v srcu ga strahotno žge očetova nasilna smrt. Kakor slabotna lučka gori pred njim ljubezen Ofelije, ki pa ji ne more slediti. Duh očeta, ki se mu prikaže in prosi maščevanja, odloči njegovo usodo. Ta ga je poteptala, mu razrvala dušo, toda ni mu ubila duha.

Nova organizacija

Neskončno smešno in žalostno je bilo, ko so nacisti proglašali načelo, da je mlad človek last države, in da sme država, če ne drugače, tudi s silo jemati otroke družinam ter jih vzgajati in voditi po svoje.

Fante so vzgajali samo za vojsko, da so jih lahko potem poslali v grozo in smrt. Šolarjem so dali bodala, bombe, bobne in zastave. Pa ne za zabavo, temveč za trpljenje in smrt. Z bojnega polja pa so prihajali potem mladeniči brez nog in rok, prebodeni in prestreljeni siromaki. »Kje so se kdaj levi in zmaji tako borili kakor ljudje«, se sprašuje sv. Avguštin. Človeški rod ne sme biti zverinjak. Nismo na svetu zato, da drug drugega ubijamo, ali da močnejši zatre in uniči slabjšega.

Indija je velikanska pokrajina, v kateri je mnogo držav in še več plemen. Neko plemo izmed njih je pred sto leti našlo naj-

stavlja krepak argument za one, ki vidijo v tem sestavu konservativno stališče posameznih članov. Istočasno pa je ta sestav zapreka celo za one, ki želijo drugo Lordsko zbornico, katera naj bi bila bistveno istega značaja. Da se je Lordska zbornica v sedanji obliki ohranila, gre na račun težko, ki se pojavljajo, ako se skuša najti drugo obliko, ki bi bila sprejemljiva za vse politične stranke.

Spodnja zbornica je osnovni steber, na katerega se naslanja demokratična vlada. Ona je ljudska skupina, ne samo v oziru volitev, temveč tudi v pogledu njenih čla-

nov. Vsakdo lahko postane član parlamenta. Ti poslanci izhajajo iz vseh plasti prebivalstva, brez ozira na sloj, vzgojo, dohodek ali poklic.

Zanimanje javnosti pa ni omejeno le na razmeroma redke slučaje, za katere se zahteva glasovanje državljanov. Parlament je ljudski tudi v smislu, da njegovo delovanje in njegove debate na široko izzovejo zanimanje ljudstva. Lahko se reče, da so v mirovnih časih politične zadeve, trgovsko življenje in šport trije predmeti, katerim posveča britansko ljudstvo največ zanimanja. (Nadaljevanje sledi)

Jernej v vas, se je pogovor vrtil samo okoli božiča. Jerneju je bilo težko, da Rotija ne bo šla na Prtovč, toda ni je mogel premakniti. Marička ga je povabila naj se za praznike oglasi pri njih, če mu bo na Prtovču dolgčas. Jernej ni rekel ne bele ne črne, toda Marička je bila prepričana, da bo prišel.

»Kako bosta pa na Jamnik prišli, ko ni gazi? Razvoženo je samo na nekatere kraje.«

»Prav lahko če bo tak mrz. Zgodaj bova šli, ko drži še sren. Še dričali se bova lahko.«

Maričke še malo ni skrbelo. Lansko leto sicer ni ostala čez zimo na Martinčku, predlanskim pa je. In prav lahko je prišla do doma.

»Kdaj pa mislita priti nazaj?« je bil radoveden Jernej.

»Nemara še na svetega Janeza. Do svetih treh kraljev bova potem s storži končali in se dokončno vrnili v dolino.«

»Potlej bom pa sam ostal.« je Jernej postal otožen. »Vožnje postanejo dolgočasne in pogovora s samimi dedci se človek tudi naje.«

»Oženi se«, mu je nenadoma ob neki priliki zabrusila Rotija. Marička jo je splašeno pogledala. Tudi Jernej je razprl oči. Zardel je in šel z roko v lase.

»Sem že obupal«, je tiho dejal in se ozrl v Maričko, kakor da pri njej išče pomoči. Toda Marička je bila sama v še večji zadregi. Zdelo se ji je, da Rotija nekam namiguje.

Pogovor se tisti večer ni mogel več razplesti. Ko sta Marička in Rotija legli na pograd in se je k mrtvemu ognjišču usedla tišina, sta z njo vred molčali. Kakor

Pravice išče in zadoščenja, luči išče iz teme, ki ga obdaja. »Umreti, spati...!« v teh besedah se zrcali vsa obupna bridkost tega nežno čutečega človeka. Saj ni izgubil samo očeta, izgubil je tudi mater — najdražje bitje — kajti ne more je več spoštovati potem, ko se je poročila z očetovim morilcem. »A gad, ki je pilil njegovega očeta, nosi zdaj kraljevsko krono...« Zato trpi dvojno: v njem gori želja po maščevanju, a v svoji bedi je tako sam.

Tudi njegov stric, kralj in mati, kraljica, sta rešila vlogi najboljše. — Drobnja Ofelija, ki je bila od začetka nekoliko šibka v igranju, je silna v scenah, predno odide v smrt iz obupa nad izgubo očeta. Njen ljubljani Hamlet je pomotoma ubil njegovega očeta, namesto kralja. Komu se niso orosile oči, ko v svoji neboljnosti podari vsem cvetic! Kako ob spominu na očeta poklekne in s pretresljivo zmedenostjo čeblja: »... hotela bi nabrati vijolice, pa so vse zvene, odkar so očeta položili v hladni grob.«

To je bila predstava, ki je ni mogoče razumeti brez globokega čustvovanja. Občinstvo je z živahnim ploskanjem poplačalo odlične igralce.

večji diamant izmed vseh, kar jih je na svetu. Odslej je veljalo to plemo za najmočnejše in najbogatejše. Toda ne za dolgo. Ostala plemena so se združila v zavisti in se borila z njim toliko časa, da je oslabil in izhiral, dragoceni kamen je prišel v druge roke. Petsto let so se baje borili različni narodi za ta kamen in Indija je bila polna človeške krvi. Peklenski biser je razvnel borbe toliko časa, da so prišli Angleži in ga odnesli v London.

Temu podobno prelitje je povzročil tudi nacizem, le da je bilo še mnogo huje. Toda, kot ugasne vsak ogenj, je bil tudi nacistični plamen zaduščen.

Da bi se slab vpliv nacistične vzgoje čimprej popravil, so se avstrijski škofje odločili ustanoviti katoliške mladinske organizacije, ki naj bi prevzajale nacistično mladino. V teh organizacijah bodo

nov. Vsakdo lahko postane član parlamenta. Ti poslanci izhajajo iz vseh plasti prebivalstva, brez ozira na sloj, vzgojo, dohodek ali poklic.

Zanimanje javnosti pa ni omejeno le na razmeroma redke slučaje, za katere se zahteva glasovanje državljanov. Parlament je ljudski tudi v smislu, da njegovo delovanje in njegove debate na široko izzovejo zanimanje ljudstva. Lahko se reče, da so v mirovnih časih politične zadeve, trgovsko življenje in šport trije predmeti, katerim posveča britansko ljudstvo največ zanimanja. (Nadaljevanje sledi)

je Marička včasih lahko zaspala, ta večer ni mogla. Tudi Jernej je imel nemirno noč. Rotija je stala pred njim in kadarkoli je hotel seči po njej je izginila in Jernej je držal Maričko.

Zjutraj je bil ves zmeden.

*

Božič je bil to leto na ponedeljek. Na kvaterno soboto sta se Rotija in Marička pričeli odpravljati v dolino. Pospravili sta po bajti, pozaprili kar je bilo zapreti mogoče in nato krenili k Jerneju. Obljubljeni jima je, da ju bo čakal. Vrata sta dobro zapahnili, vendarle sta vse po dvakrat poskusili. Vse kar sta nesli s seboj je nesla Marička v oprtniku.

Jerneja sta dobili takoj za gozdarsko kočjo. V Rotiji se je prelivala žalost v veselje in veselje v žalost. Jernej pa je bil videti močno poklapan. Kar verjeti ni mogel, da res gresta.

»Vidiš, da sren le drži«, mu je rekla Rotija in segla v roko. Bila je že dokaj nerodna, vendar se ji ni preveč poznalo. Bala se je, da bo hujske. Malo jo je tudi plašč skrival.

Marički je bilo pa kar nerodno, ko mu je za slovo dala roko. Jerneju ni ušla živa rdečica, ki jo je polila, posebej ko je videla, da ima Jernej solzne oči.

»Praznikov ti ne bova nič voščili, ker veva, da boš prišel na Jamnik.« Rotija bi rada, da bi bilo slovo brž v kraju. Skušala je biti sicer vesela, vendar se je bala, da bo skoraj planila v jok.

»Teško bo kaj. Od rok mi je in nikogar ne poznam tam.« Pa že v tem hipu je vedel, da bo prišel.

»Torej zbogom, Jernej«, je zaklicala Marička »in na svidenje. Glej, da se ne boš

otroci deljeni po spolu in po letih. Pri tem moramo povedati, da na Koroškem prebivajo Slovenci, in tudi teh ne moremo prezreti. Ali je mar manjša razlika med fantom in mladeničem, ki najdeta v cerkveni organizaciji vsak svoj predel, kakor pa med slovensko in nemško mladino. Zato upravičeno pričakujemo med »organizacijo katoliške mladine« tudi oddelke za Slovence in dolžnost vseh rodoljubov naj bo, da bodo osnovane tudi take skupine.

Uredba o preskrbi s kurivom

I. Prodajna množina:
S takojšnjo veljavnostjo so določene sledeče prodajne množine:

	Koksa	Premoga	Kovskega premoga
Potrošna skupina I	75%	80%	—
Potrošna skupina II	75%	80%	—
Potrošna skupina III	75%	80%	—
(Bolnice 100%)			
Potrošna skupina IV	75%	80%	75%
Potrošna skupina V	75%	80%	75%
2. Potrošniki, ki niso prvoupravičeni:			
a) Potrošniki v mestih Celovec, št. Vid ob Glini, Volšperk, Beljak, Špital in Lienz:			
Potrošna skupina I	25%	50%	—
Potrošna skupina II	25%	50%	—
Potrošna skupina III	40%	50%	—
Potrošna skupina IV	40%	50%	40%
Potrošna skupina V	25%	50%	40%
b) Potrošniki v drugih občinah:			
Potrošna skupina I	100 kg	50%	—
Potrošna skupina II	10%	50%	—
Potrošna skupina III	40%	50%	—
Potrošna skupina IV	20%	50%	40%
Potrošna skupina V	15%	50%	40%

II. Opomba:
1. Prodajne množine, ki so določene pod »Kärntner Amtsblatt« 23. avgusta in 26. avgusta 1946, izgubijo veljavnost.

2. Vendar se izrečno povdarja, da prodajne množine, ki so določene pod številko I, ne predstavljajo nikakšne doklade k dosedaj izročeni množinam, temveč, da so vse do sedaj izročene množine vračunane v št. I.

3. Kjer je pod št. I. prodajna množina izražena v odstotkih, so to odstotki načrtno množine, ki jo je potrdil preskrbovalni urad. Brez potrdila preskrbovalnega urada, se prodaja ne sme vršiti.

4. Kdor prekorači določeno prodajno množino, bo kaznovan.

III. Najvišje množine:

1. Prodajne množice, ki so določene pod št. I. 1. glede premoga in koksa, so najvišje množine. Z zvišanjem teh množin se v gospodarskem letu 1946/47 ne more računati.

2. Tisti prvoupravičeni potrošniki, ki imajo v gospodarskem letu 1946/47 iz nujnih razlogov prekoračeno najvišjo množino (št. 1.), lahko prosijo pri pristojnem preskrbovalnem uradu za zvišanje najvišje množine. Zvišanje množine bo dovoljeno z izdajanjem potrdila o nujnosti. (Iz uradnega lista za Koroško).

skujal.« Oprtana je krenila navzdol, koj za njo Rotija.

Jernej je nekaj hipov stal, potlej se pa zagnal za njo.

»Rotija!«

Ustavila se je in ga počakala. Zazrla sta se drug drugemu v oči in Rotija je vedela, če tokrat zdrži, da bo še vse dobro.

»Povej mi kako je z nama. Veš, da nisem silil vate in da bi te vzel kljub otroku. Zdaj povej kako misliš. Na Marjeto se ne oziraj. Po srcu reci. Ne bom hud pa naj bo že karkoli. Dobra si ostaneva še naprej.«

Rotija je videla, da se mu brada trese in da ima rosne oči. Vse sile je napela, da bi obvladala svoja čustva. Čutila je, kako se otrok v njej premika, kakor da jo opominja in prosi. Zatajila je jok, ki jo je davil, prišla je za Jernejevo roko in razločno rekla: »Ne kolnem Tineta in čeprav ga danes nimam rada, sem ga nekoč vendarle imela. Tako rada kot sem imela njega tebe nimam. Bojim se, da bi bila oba nesrečna ko bi se vzela. Ti moraš dobiti ženo, ki bo zaslužila, da bo imela otroka od tebe. Ta, ki ga jaz nosim, ni bil tvoj. Kamen spodtike bi bil med menoj in teboj in dasi bi ga v srcu ljubila, bi ga morala sovražit, kadarkoli bi pogledala nate. Zato vem, Jernej, da bi bila nesrečna. Vem pa za eno, ki bi bila srečna, ko bi jo ti vprašal. Tamle spodaj gre. Ta ti je določena namesto mene, ker te je bolj vredna kakor jaz.«

Stisnila mu je roko in se tako naglo zasukala, da se ji je udrila sren pod eno nogo. Jernej je skočil k njej, jo zgrabil, dvignil in jo hotel poljubiti. Z roko je skrila obraz, in skoraj dahnila: »To prihrani za Maričko.« (Dalje prihodnjič)